

UiO : **Det juridiske fakultet**

Ungdomsstraff

Grensen mot mildere og strengere straffereaksjoner

Kandidatnummer: 655

Leveringsfrist: 25.april 2015

Antall ord: 17 519

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Tema og problemstilling	1
1.2	Avgrensing	2
1.3	Fremstilling	2
1.4	Metode.....	3
1.5	Begreper	3
2	UTVIKLINGSTREKK I LOVGIVNINGEN OM BARN OG STRAFF	5
3	INNHALDET I OG GJENNOMFØRINGEN AV UNGDOMSSTRAFF	7
3.1	Ungdomsstormøte	7
3.2	Ungdomsplan og oppfølgingsteam.....	8
4	HVEM KAN IDØMMES UNGDOMSSTRAFF?	12
4.1	18 år.....	12
4.2	Bosted i Norge.....	13
4.3	Samtykke	13
5	HVILKE LOVBRUDD KAN MEDFØRE UNGDOMSSTRAFF?	16
5.1	Innledning.....	16
5.2	Den nedre grensen	16
5.2.1	Grensen mot mildere straffereaksjoner	16
5.2.2	Erstatning for ubetinget fengsel og strenge samfunnsstraffer.....	17
5.2.3	Alvorlig kriminalitet	19
5.2.4	Gjentatt kriminalitet	20
5.2.5	Samfunnsstraff da, ungdomsstraff nå?.....	23
5.2.6	Sammenfatning og avsluttende betraktninger.....	26
5.3	Den øvre grensen.....	28
5.3.1	Grensen mot ubetinget fengsel.....	28
5.3.2	Hensynet til straffens formål.....	29
5.3.3	En konkret og skjønnsmessig helhetsvurdering.....	31
5.3.4	Ubetinget fengselsstraff da, ungdomsstraff nå?.....	36
5.3.5	Sammenfatning og avsluttende betraktninger.....	41
6	AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER	44

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Tema for denne oppgaven er ungdomsstraff. Ungdomsstraff er en særlig straffereaksjon for personer mellom 15-18 år, som begår alvorlig eller omfattende kriminalitet. Hjemmelen for å idømme ungdomsstraff er straffeloven § 28c. I straffeloven av 2005, som forventes å tre i kraft den 1.oktober 2015¹, er reglene inntatt i §§ 52a, 52b og 52c.

Temaet barn og straff har fått mye oppmerksomhet de senere årene. Det gjelder særlig reglene og praksis hva angår fengsling av barn. Mange har vært kritiske til at barn i for stort omfang plasseres i fengsel. De kritiske røstene har, blant mange, vært Barneombudet, samt Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg.² Som et ledd i denne debatten oppnevnte Regjeringen i 2007 et offentlig utvalg til å vurdere ulike reaksjoner og tiltak mot ungdomskriminalitet.³ Dette arbeidet resulterte i at lovgiver i 2012 foretok en rekke endringer i lovgivningen om barn og straff, herunder innføringen av ungdomsstraff.⁴ Reglene om ungdomsstraff trådte i kraft 1.juli 2014.

Ungdomsstraff er en frihetsstraff. Det innebærer at lovbrøyteren, fremfor å sone i fengsel, underlegges en streng sosial kontroll.⁵ Begrunnelsen er, for det første, at barn under utvikling er avhengig av faste arenaer for læring og sosialisering, herunder hjem, skole og fritidsaktiviteter⁶. Gjennomføring av fengselsstraff vil hindre barnet i å delta på slike arenaer. Konsekvensen er at lovbrøyteren taper viktige erfaringer sammenliknet med andre barn. Det kan påvirke barnets utvikling i negativ retning. For det andre er daglig omgang med andre lovbrøytere er uheldig med tanke på å forebygge at barnet begår ny kriminalitet. For det tredje vil gjennomføring av en fengselsstraff normalt innebære en større belastning for enn mindreårige lovbrøytere enn for en voksen lovbrøyter. Det skyldes blant annet at barn har en annen oppfatning av tid.⁷

Ungdomsstraff skal, som nevnt, anvendes når barn begår alvorlig eller omfattende kriminalitet. Slik kriminalitet ble tidligere sanksjonert med samfunnsstraff⁸ eller ubetinget fengsel⁹. Innføringen av ungdomsstraff forutsetter derfor redusert bruk av de tradisjonelle straffereak-

---

¹ Prop. 64 L (2014-2015) s. 7.

² Barneombudet (2011), Advokatforeningen (2009).

³ NOU 2008:15 s. 9.

⁴ Endringslov til straffeloven mv. (2012).

⁵ Prop. 135 L (2010-2011) s. 9.

⁶ NOU 2008:15 s.23

⁷ l.c.

⁸ Straffeloven § 28a.

⁹ Straffeloven § 17.

sjonene overfor mindreårige lovbrøyttere. Problemstillingen for oppgaven er i hvilken grad ungdomsstraff vil erstatte anvendelsen av ubetinget fengsel og samfunnsstraff overfor mindreårige lovbrøyttere. Problemstillingen vil bli belyst fra to sider. For det første er spørsmålet i hvilken grad lovgiver har ment at ungdomsstraff skal erstatte samfunnsstraff og ubetinget fengsel. For det andre er spørsmålet om lovgivers intensjon så langt er fulgt opp i praksis.

1.2 Avgrensing

Oppgaven dreier seg om ungdomsstraff. Øvrige straffereaksjoner vil kun bli behandlet i den grad de er egnet til å belyse rekkevidden av ungdomsstraffens anvendelsesområde.

Anvendelse av ungdomsstraff forutsetter at det foreligger straffeansvar. Oppgaven dreier seg om straffeutmåling, og avgrenses følgelig mot vilkårene for slikt ansvar.

Det avgrenses videre mot reglene om brudd på forutsetningene for ungdomsstraff. Brudd på vilkår i ungdomsplanen, samt brudd i form av gjentatt kriminalitet, foreligger først etter pådømmelse. Reglene om brudd får følgelig ikke betydning for om ungdomsstraff skal anvendes.

1.3 Fremstilling

I det følgende vil oppgavens punkt 2 inneholde en kort redegjørelse for hvordan myndighetene historisk har håndtert barn som begår lovbrudd.

Punkt 3 vil bestå av en kortfattet redegjørelse for innholdet i og gjennomføringen av ungdomsstraff. Oppgaven dreier seg fortrinnsvis om anvendelsesområde for ungdomsstraff, og ikke innholdet i den. Straffens innhold er likevel relevant i vurderingen av hvorvidt ungdomsstraff fremstår som en egnet reaksjon. Det er en naturlig sammenheng mellom hva ungdomsstraff konkret innebærer og hva som er hensiktsmessig avgrensning av dens anvendelsesområde.

I punkt 4 er temaet hvem som kan idømmes ungdomsstraff. Målgruppen for ungdomsstraff følger av straffloven § 28c. Denne oppstiller som vilkår at lovbrøytteren må være under 18 år på handlingstidspunktet, samt ha bosted i Norge. I tillegg må lovbrøytteren samtykke til anvendelse av ungdomsstraff. Ungdomsstraff vil bare kunne erstatte samfunnsstraff og ubetinget fengsel for lovbrøyttere som oppfyller disse vilkårene.

Punkt 5 utgjør kjernen i oppgaven. Dette punktet vil inneholde en redegjørelse for hvilke typer kriminalitet som kan medføre ungdomsstraff. Spørsmålet er hvor man skal trekke den nedre og øvre grensen for når ungdomsstraff kan anvendes. Hvor man trekker den nedre grensen vil ha betydning for i hvilken grad ungdomsstraff erstatter samfunnsstraff. Tilsvarende vil den øvre grensen angi når ungdomsstraff vil bli anvendt fremfor ubetinget fengselsstraff.

I punkt 6 dreier det seg om å sammenfatte innholdet i oppgaven. For øvrig vil jeg komme med noen generelle betraktninger om fordelene og ulempene med ungdomsstraffen slik den fungerer i dag.

1.4 Metode

Redegjørelsene i denne oppgaven er basert på alminnelig rettskildelære. Utgangspunkt er tatt i relevant lovgivning. De viktigste lovene for regulering av ungdomsstraff er straffeloven og konfliktrådsloven.

FNs barnekonvensjon er ytterligere en sentral rettskildefaktor. Gjennom menneskerettighetsloven § 2 nr.4 er FNs barnekonvensjon gjort til norsk rett. Det følger av lovens § 3 at FNs barnekonvensjonen, samt enkelte andre konvensjoner, er gitt forrang for annen norsk lovgivning. Ved tolkning av artiklene i barnekonvensjonen vil uttalelser fra FNs barnekomité tillegges betydelig vekt.¹⁰

Lovgivningen må suppleres med andre rettskilder, fortrinnsvis forarbeidene. Da lovgivningen på området er nokså fersk er lovgivers synspunkter en særlig sentral tolkningsfaktor. Det er i hovedsak forarbeidene til straffeloven og konfliktrådsloven som må tillegges betydelig vekt.

En følge av at reglene om ungdomsstraff trådte i kraft 1.juli 2014 er at det foreligger en begrenset mengde rettspraksis. De avgjørelsene som foreligger er avsagt i tingretten og lagmannsretten. Slike avgjørelser er ikke bindende for Høyesterett. I påvente av at ungdomsstraffen blir gjenstand for vurdering i Høyesterett er underrettspraksis likevel en relevant rettskildefaktor. Det skyldes, for det første, at tingretten vil se hen til slik praksis når den vurderer om ungdomsstraff bør anvendes. Det kan begrunnes i likhetshensyn.¹¹ For det andre er underrettspraksis egnet til å belyse om lovgivers intensjon med ungdomsstraff er fulgt opp i praksis. For øvrig kan avgjørelser fra Høyesteretts hva gjelder bruk samfunnsstraff og ubetinget fengsel overfor mindreårige lovbrøyttere gi veiledning for når ungdomsstraff kan anvendes.

1.5 Begreper

Begrepene barn og ungdom benyttes gjennomgående i oppgaven.

Med barn menes personer under 18 år. Det følger av i FNs barnekonvensjon art 1.

Hva gjelder begrepet ungdom har det ingen legaldefinisjon. I dagligtalen brukes ungdom om personer som både har og ikke har fylt 18 år. Begrunnelsen for å benytte ungdom fremfor barn i lovgivningen er å understreke at ungdomsstraff også kan idømmes når lovbrøytteren på

---

¹⁰ Rt. 2009 s. 1261

¹¹ Boe (2012) s. 260

tidspunktet for pådømmelse har fylt 18 år, og følgelig ikke lenger er barn.¹² I det følgende vil personer på 15-18 år bli omtalt som både barn, ungdom og mindreårige.

---

¹² Prop. 135 L (2010-2011) s. 105 og 106.

2   Utviklingstrekk i lovgivningen om barn og straff

Samfunnets holdning til barn som begår kriminalitet har vekslet gjennom de siste 100 årene. Spørsmålet har vært om mindreårige lovbyggere skal møtes med behandling og opplæring på den ene siden eller straff på den andre siden.¹³

Ideen om behandling og opplæring dukket opp på slutten av 1800-tallet. I 1896 ble vergerådsloven vedtatt. Loven var en del av en større strafferettsreform, som bygget på at oppdragelse fremfor straff skulle benyttes overfor barn som brøt loven.¹⁴ Den oppfatningen var fremdeles rådende da lov om oppdragende behandling og unge lovbyggere (arbeidsskoleloven) ble vedtatt i 1. juli 1928. Loven ga hjemmel for å plassere unge lovbyggere på arbeidsskole, hvilket var en åpen anstalt der de unge lovbyggere skulle oppdras og få yrkesopplæring.¹⁵

I 1950-årene økte kriminaliteten blant ungdom. Det medførte krav om mer effektive reaksjoner for mindreårige lovbyggere. I 1965 ble lov om strafferettslig åtgjerder mot unge lovbyggere m.m. vedtatt¹⁶. Loven erstattet arbeidsskolene med ungdomsfengsler. Det innebar et større fokus på straff, hvilket gikk på bekostning av opplæring og behandling av barna. Ungdomsfengslene høstet etter hvert mye kritikk, blant annet på grunn av reaksjonens varighet på inntil to år, uforutsigbarhet med hensyn til løslatelse og tvil om hensiktsmessigheten av å samle unge lovbyggere under samme tak. Det viste seg også at andelen tilbakefall ikke var lavere enn ved vanlig fengselsstraff.¹⁷ Resultatet ble at loven ble opphevet og ungdomsfengslene avviklet i 1975. Etter dette ble fokuset på ny rettet mot behandling og opplæring av unge lovbyggere. I 1991 ble samfunnstjeneste, senere erstattet med samfunnsstraff, samt overføring til konfliktrådsbehandling etablert som to nye straffereaksjoner¹⁸.

I 2005 etablerte regjeringen i handlingsplanen *Sammen mot barn- og ungdomskriminalitet (2005-2008)* et prøveprosjekt med oppfølgingsteam for unge lovbyggere.¹⁹ Prosjektet ble gjennomført i de fire norske bykommunene Oslo, Kristiansand, Stavanger og Trondheim i perioden 2006 til 2008. Oppfølgingsteam var en frivillig reaksjonsform som ble benyttet i tilknytning til påtaleunndatelse eller betinget dom.²⁰ Kommunene ble gitt relativt stor frihet til å utforme prosjektene, hvilket medførte at det ble valgt ulike løsninger for gjennomføringen.

---

¹³ Prop. 135 L (2010-2011) s. 15.

¹⁴ l.c.

¹⁵ l.c.

¹⁶ Prop. 135 L (2010-2011) s. 16.

¹⁷ l.c.

¹⁸ Straffeloven §28a og straffeprosessloven § 71a.

¹⁹ Justis- og politidepartementet (2005) s.18

²⁰ Prop. 135 L (2010-2011) s. 37.

Trondheim valgte å forankre den nye reaksjonen i konfliktrådet.²¹ Denne ”konfliktrådsmodellen” var utgangspunktet for forslaget om innføring av ungdomsstraff.²² Oslo, Stavanger og Trondheim videreførte ordningen med oppfølgingsteam også etter at prosjektet var avsluttet. Senere ble oppfølgingsteam med forankring i konfliktrådet innført i fire nye distrikter: Troms, Haugeland, Telemark og Hedmark.²³

Reglene om ungdomsstraff ble, som nevnt innledningsvis, vedtatt i 2012, og trådte i kraft i 1.juli 2014.²⁴ Tiden mellom vedtakelse og ikrafttredelse skyldtes behovet for å forberede konfliktrådene på gjennomføring av den nye straffereaksjonen. Ungdomsstraffen trådte i kraft etter at Oslo, høsten 2013, opplevde det som i mediene ble omtalt som en ”ransbølge”.²⁵ Raneene ble i hovedsak begått av mindreårige og unge voksne. Det synliggjorde behovet for et alternativ til ubetinget fengsel, og bidro således til å ønske ikrafttredelsen av reglene om ungdomsstraff velkommen.

Samtidig med at ungdomsstraffen trådte i kraft, ble det innført ytterligere en straffereaksjon for lovbreakere mellom 15 og 18 år. Denne er kalt ungdomsoppfølging, og kan gis som vilkår for på betinget fengsel, vilkår for påtaleunndlatelse eller ved at påtalemyndigheten overfører saken til konfliktrådet fremfor å ta ut tiltale.²⁶ Lovgiver har altså sørget for et bredt spekter av straffereaksjoner særlig tilpasset mindreårige lovbreakere.²⁷

Avslutningsvis bør det nevnes at lovgiver i 2014 vedtok å grunnlovfeste prinsippet om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i avgjørelser som angår barn. Den nye § 104 i Grunnloven får betydning også ved reaksjonsfastsettelsen i straffesaker.

---

²¹ Prop. 135 L (2010-2011) s. 37.

²² *ibid.* s. 38.

²³ *ibid.* s. 29.

²⁴ Endringslov til straffeloven mv. 2012

²⁵ NRK (2013).

²⁶ Straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i, straffeprosessloven §§ 69 tredje ledd første punktum og 71a annet ledd.

²⁷ Prop. 57 (2013-2014) s. 50

3 Innholdet i og gjennomføringen av ungdomsstraff

3.1 Ungdomsstormøte

Innholdet i ungdomsstraffen og gjennomføringen av den er regulert i konfliktrådsloven kapittel 4. Ansvar for gjennomføringen av ungdomsstraff er plassert hos konfliktrådet.²⁸ Det skiller ungdomsstraff fra andre straffereaksjoner, som normalt gjennomføres av kriminalomsorgen.

Behandlingen i konfliktrådet skal bygge på prinsippet om restorative justice. Det innebærer at ungdomsstraff skal være en gjenopprettende prosess, hvor alle som er berørt av lovbruddet skal få muligheten til å delta. Det gjelder lovbrøyteren og fornærmede, samt en rekke private og offentlige aktører. Sammen skal man finne frem til en måte å håndtere konsekvensene av lovbruddet.²⁹

Ungdomsstraffen har tre bestanddeler: ”gjennomføring av et ungdomsstormøte, utarbeidelse av en individuelt tilpasset ungdomsplan og oppfølging av planen”³⁰.

Planleggingen av ungdomsstormøte skal iverksettes ”straks” en sak om ungdomsstraff overføres fra domstolen til konfliktrådet.³¹ Med straks menes ”umiddelbart og normalt i løpet av en uke”.³² Ansvar for gjennomføringen ligger hos en ungdomskoordinator. Denne skal sørge for å innkalle alle relevante aktører.³³ Plikt til å delta på ungdomsstormøtet har lovbrøyteren og dens verger, en representant fra kriminalomsorgen, samt en representant fra politiet.³⁴ Øvrige aktører kan være representanter fra skole, barneverntjeneste, helse- og omsorgstjenesten, samt fritidsklubber, idrettslag eller andre.³⁵ Ungdomskoordinatorens oppgave er altså å mobilisere offentlige og private aktører, og sørge for at disse danner et nettverk rundt domfelte.

Også fornærmede, og eventuelt dens verger, kan være til stede på ungdomsstormøtet.³⁶ Fornærmede har rett, men ingen plikt, til å delta. Ungdomsstormøtet kan således gjennomføres også uten fornærmede.³⁷ Hensikten med fornærmedes deltakelse er å gi vedkommende mulighet til fortelle om sin opplevelse av lovbruddet. Det kan gjøre det enklere for fornærmede å

---

²⁸ Konfliktrådsloven § 1 annet ledd.

²⁹ Prop. 135 L (2010-2011) s. 112.

³⁰ Konfliktrådsloven § 22.

³¹ Konfliktrådsloven § 24 første ledd.

³² Prop. 57 L (2013-2014) s. 90.

³³ Konfliktrådsloven § 24 annet ledd.

³⁴ Konfliktrådsloven § 24 tredje ledd.

³⁵ Konfliktrådsloven § 24 annet ledd og prop. 57 L (2013-2014) s. 90.

³⁶ Konfliktrådsloven § 24 tredje ledd.

³⁷ Prop. 57 L (2013-2014) s.91

bearbeide opplevelsene.³⁸ Møte med domfelte, under trygge og rolige omgivelser, kan også redusere frykten for å bli utsatt for gjentatt kriminalitet.³⁹ Møte med fornærmede skal gi lov-
bryteren kunnskap om og forståelse for hvilke konsekvenser lovbruddet har medført for andre. Målet er at lov-
bryteren skal bli bevisst på ansvaret for egne handlinger, og motiveres til å ta et
endelig oppgjør med kriminalitet.⁴⁰ På bakgrunn av de fordeler fornærmedes tilstedeværelse
kan ha, er det således viktig at fornærmede oppfordres til å delta.

3.2 Ungdomsplan og oppfølgingsteam

Samtidig med at domstolen idømmer ungdomsstraff, fastsetter den en tid for gjennomføring
av straffen. Gjennomføringstiden skal normalt være mellom seks måneder og to år, men kan
unntaksvis settes til tre år.⁴¹ I løpet av gjennomføringstiden skal lov-
bryteren gjennomføre en ungdomsplan. Denne utarbeides av deltakerne på ungdomsstormøtet.⁴²

Innholdet i ungdomsplanen fastsettes konkret. Målet er å styrke lov-
bryterens ressurser, slik at vedkommende i fremtiden evner å avstå fra kriminalitet.⁴³ For å oppnå dette må plan-
en tilpasses den enkelte lov-
bryters forutsetninger og behov.⁴⁴ Domfeltes behov avdekkes i en person-
undersøkelse⁴⁵, samt under domstolsbehandlingen og ungdomsstormøtet.⁴⁶

Tiltakene i ungdomsplanen kan være varierte, herunder av ansvarliggjørende, kontrollerende
eller rehabiliterende art.⁴⁷ Felles for tiltakene er at de setter rammer for hva lov-
bryteren skal foreta seg i hverdagen, og således innebærer at vedkommende underlegges en sosial kont-
roll.⁴⁸ Konfliktrådsloven § 25 første ledd nevner eksempler på tiltak en ungdomsplan kan in-
neholde. Lovens liste er ikke uttømmende. Det følger av ordlyden, som slår fast at planen
”blant annet” kan gå ut på de opplistede tiltakene, samt av forarbeidene.⁴⁹ I det følgende vil
det bli redegjort for enkelte av lovens opplistede vilkår.

---

³⁸ Prop. 135 L (2010-2011) s. 112.

³⁹ *ibid.* s.118.

⁴⁰ *ibid.* s.118.

⁴¹ Straffeloven § 28c annet ledd bokstav b.

⁴² Konfliktrådsloven § 25 første ledd.

⁴³ Prop. 135 L (2010-2011) s.10.

⁴⁴ *ibid.* s.127.

⁴⁵ Straffeprosessloven § 161a.

⁴⁶ Prop. 135 L (2010-2011) s. 128.

⁴⁷ Prop. 57 L (2013-2014) s. 92.

⁴⁸ Prop. 135 L (2010-2011) s. 9.

⁴⁹ Konfliktrådsloven § 25 første ledd og prop. 57 L (2013-2014) s. 92

Et vilkår som kan inntas i ungdomsplanen er at lovbrysteren skal delta i kriminalitetsforebyggende programmer eller andre tilsvarende tiltak.⁵⁰ Programmene kan blant annet være rettet mot forebygging av vold og rus.⁵¹ Et annet mulig tiltak er at lovbrysteren skal utføre samfunnsnyttige oppgaver lignende de som utføres ved samfunnsstraff.⁵² I den forbindelse er det viktig å finne oppgaver som lovbrysteren oppfatter som meningsfylte.⁵³ Lite meningsfylt arbeid kan svekke domfeltes motivasjon til å fullføre ungdomsplanen. Både kriminalitetsforebyggende oppgaver og samfunnsnyttige oppgaver bidrar til å sysselsette domfelte. Det er viktig for å hindre gjentatt kriminalitet. En tilsvarende funksjon har bestemmelser knyttet til oppholdssted, arbeid og opplæring.⁵⁴ Typisk vil det dreie seg om å gjennomføre videregående opplæring, samt et eventuelt deltidsarbeid. Slike aktiviteter bidrar til å skape struktur i lovbrysterens hverdag, samt at det styrker lovbrysterens ressurser.⁵⁵ Øvrige tiltak som kan bidra til å skape faste rammer rundt lovbrysteren er møteplikt for politiet eller kriminalomsorgen, samt bestemmelser om innetid.⁵⁶

Videre er det avgjørende at lovbrysteren skjermes fra faktorer som kan fremprovosere kriminell atferd. I mange tilfeller vil en sentral faktor være rus. Ungdomsplanen kan derfor inneholde vilkår om at lovbrysteren skal avstå fra å bruke alkohol og andre berusende eller bedøvende midler, samt avgi nødvendige rusprøver.⁵⁷ En annen faktor som kan utløse nye lovbrudd er uheldig påvirkning ved omgang med andre kriminelle.⁵⁸ Man kan søke å unngå slik påvirkning ved å innta vilkår om at lovbrysteren skal unngå kontakt med bestemte personer.⁵⁹

Etter konfliktrådsloven § 25 annet ledd kan det besluttes at lovbrysteren skal oppholde seg på institusjon eller gjennomgå annen behandling i gjennomføringstiden. Plassering i institusjon kan være begrunnet i et behov for en særlig faglig oppfølging, eller for å få lovbrysteren ut av et uheldig miljø.⁶⁰ Det siste er sentralt i saker hvor risikoen for gjentatt kriminalitet synes høy. Institusjonsplassering av lovbrysteren må altså forankres i individualpreventive hensyn. Det må være til domfeltes beste å oppholde seg utenfor hjemmet. Plassering i institusjon kan derimot ikke begrunnes i allmennpreventive hensyn. Når domstolen har funnet grunnlag for å idømme ungdomsstraff har den foretatt en vurdering av sakens motstridene hensyn, og funnet at indi-

---

⁵⁰ Konfliktrådsloven § 25 første ledd bokstav b.

⁵¹ Prop. 57 L (2013-2014) s. 92.

⁵² Konfliktrådsloven § 25 første ledd bokstav c.

⁵³ Prop. 57 L (2013-2014) s. 92.

⁵⁴ Konfliktrådsloven § 25 første ledd bokstav d.

⁵⁵ Prop. 57 L (2013-2014) s. 92.

⁵⁶ Konfliktrådsloven § 25 første ledd bokstav e og g.

⁵⁷ Konfliktrådsloven § 25 første ledd bokstav f.

⁵⁸ Prop. 57 L (2013-2014) s. 92.

⁵⁹ Konfliktrådsloven § 25 første ledd bokstav h.

⁶⁰ Prop. 57 L (2013-2014) s. 92.

vidualprevensjon skal veie tyngst. Ungdomsstormøtet kan ikke overprøve denne vurderingen.⁶¹ Institusjonsplassering som en del av ungdomsstraff kan sammenliknes med plassering i institusjon etter barnevernloven. Etter lovens §4-24 er det adgang til å plassere et barn som har vist alvorlige atferdsvansker, herunder begått alvorlig eller gjentatt kriminalitet, i institusjon. Vedtak om plassering, som treffes av Fylkesnemnda, kan bringes inn for tingretten, som prøver om plasseringen er i overensstemmelse med loven. Det innebærer blant annet en vurdering av om ”institusjonen faglig og materielt er i stand til å tilby barnet tilfredsstillende hjelp sett i forhold til formålet med plasseringen”, altså om den er egnet.⁶² En tilsvarende kontroll av om institusjonen er egnet blir ikke foretatt når plassering skjer i tilknytning til ungdomsstraff. Domstolskontroll ble vurdert under lovforberedelsene, men ble ikke inntatt i regelverket.⁶³ På bakgrunn av tiltakets inngripende karakter kan det synes betenkelig. En nærmere redegjørelse for dette faller likevel utenfor tema i oppgaven.

Ungdomsplanen må godkjennes av ungdomskoordinatoren, samt av lovbryteren og lovbytre-rens verger.⁶⁴ Lovbryteren står i prinsippet fritt til ikke å samtykke. Konsekvensen av manglende samtykke blir at saken sendes tilbake til domstolen. Domstolens oppgave er å ta stilling til om deler eller hele av den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes.⁶⁵ Domstolen kan ikke omgjøre straffen til en annen straffereaksjon, slik som samfunnsstraff.

Ansvar for gjennomføringen av ungdomsplanen er lagt til et oppfølgingsteam.⁶⁶ Oppfølgingsteamet skal bestå av ungdomskoordinatoren, lovbyteren og dens verger, representanter fra kriminalomsorgen og politiet, samt andre som har oppgaver knyttet til gjennomføringen av ungdomsplanen.⁶⁷ Hovedansvaret for at ungdomsplanen gjennomføres er pålagt ungdomskoordinator.⁶⁸ En vellykket gjennomføring fordrer likevel at alle medlemmene i oppfølgingsteamet bidrar med sin kompetanse og tar sitt ansvar på alvor.⁶⁹ Viktig er det også at ungdomskoordinator evner å involvere domfeltes private nettverk.⁷⁰ Normalt er lovbyteren bosatt hos foreldrene under gjennomføringen av ungdomsstraff. Foreldrene er derfor sentrale i arbeidet med å motiverer lovbyteren til å gjennomføre planen. Videre vil foreldrene ha en viktig kontrollfunksjon knyttet til enkelte tiltak, herunder bestemmelser om innetid.⁷¹ Å involvere lov-

---

⁶¹ Holmboe (2014b) konfliktrådsloven § 25, note 171.

⁶² Barnevernloven § fjerde ledd.

⁶³ Prop. 135 (2010-2011) s. 130.

⁶⁴ Konfliktrådsloven § 25 første ledd.

⁶⁵ Konfliktrådsloven § 25 fjerde ledd.

⁶⁶ Konfliktrådsloven § 26 første ledd

⁶⁷ Konfliktrådsloven § 26 første ledd og annet ledd.

⁶⁸ Konfliktrådsloven § 25 tredje ledd

⁶⁹ Prop. 135 L (2010-2011) s.127.

⁷⁰ Prop. 135 L (2010-2011) s.128.

⁷¹ Grimestad (2015)

bryterens familien kan i noen tilfeller by på utfordringer. Det gjelder særlig når lovbryteren har flerkulturell bakgrunn. Språkproblemer, ulik kulturforståelse eller manglende forståelse for den norske velferdssamfunnet kan vanskeliggjøre samarbeidet.⁷² I slike saker er det svært viktig at utfordringene følges opp, og at foreldrene oppfordres til å delta.⁷³ God informasjon og kommunikasjon er avgjørende for en vellykket gjennomføring.

Kort oppsummert innebærer ungdomsstraff tett og individuell oppfølging av lovbryteren. Tiltakene i ungdomsstraffen kan være mange og inngripende. Det legges det sterke føringer for lovbryterens utfoldelse. Hvorvidt det er behov for en slik oppfølging vil avgjøre om ungdomsstraff er en hensiktsmessig reaksjon. På den måten legger innholdet i straffen føringer for når ungdomsstraff bør anvendes.

---

⁷² Prop. 135 L (2010-2011) s.128.

⁷³ l.c.

4 Hvem kan idømmes ungdomsstraff?

4.1 18 år

Det følger av straffeloven § 28c første ledd bokstav a at ungdomsstraff kan anvendes når ”lovbryteren var under 18 år på handlingstidspunktet”. Målgruppen for ungdomsstraffen er altså barn mellom 15 og 18 år. Det følger av ordlyden at det er lovbyrterens alder på handlingstidspunktet som skal legges til grunn. Dersom lovbyrteren var under 18 år på handlingstidspunktet, kan det altså idømmes ungdomsstraff selv om pådømmelsen skjer etter at vedkommende har fylt 18 år.⁷⁴ Det medfører at mindreårige lovbyrtere får lik behandling, uavhengig av hvor lang tid det tar fra lovbruddet ble begått til pådømmelsen finner sted. Dersom domstidspunktet ble lagt til grunn, kunne ulik behandlingstid i påtalemyndigheten og domstolene medført en uakseptabel forskjellebehandling.

En ikke upraktisk situasjon er at en lovbyrter begår et eller flere lovbrudd som kvalifiserer for ungdomsstraff kort tid før fylte 18 år, og deretter begår et eller flere nye lovbrudd etter å ha fylt 18 år. Spørsmålet er om man kan anvende ungdomsstraff i et slikt tilfelle. Det følger av loven at ungdomsstraff ikke kan anvendes overfor personer som har fylt 18 år. I forarbeidene er det spørsmålet ikke drøftet. Med utgangspunkt i alminnelig rettskildelære vil det derfor være vanskelig å idømme ungdomsstraff for de forhold som ble begått etter at lovbyrteren fylte 18 år.⁷⁵ Spørsmålet blir da om det kan idømmes ungdomsstraff, kombinert med en annen straffereaksjon for de etterfølgende forhold. Høyesterett har slått fast at de alminnelige straffene etter straffeloven § 15, også kalt hovedstraffene, ikke kan kumuleres uten særskilt hjemmel.⁷⁶ Ungdomsstraff er en slik hovedstraff. Slik hjemmel, som Høyesterett viser til, finner man blant annet i straffeloven § 28a sjette ledd. Den gir retten adgang til å idømme bot eller betinget fengsel sammen med samfunnsstraff. Når lovgiver ikke har inntatt en tilsvarende hjemmel for kumulasjon i § 28c innebærer det at domstolene ikke har adgang til å idømme ungdomsstraff i kombinasjon med andre straffereaksjoner. Konsekvensen at det ikke kan anvendes ungdomsstraff dersom forhold begått før og etter at lovbyrteren fylte 18 år pådømmes i samme sak. Følgelig må retten velge mellom samfunnsstraff og ubetinget fengsel. Dersom lovbruddet begått før tiltalte fylte 18 år kvalifiserer til fengselsstraff, vil gjentatt kriminalitet være en skjerpene omstendighet som normalt utelukker anvendelse av samfunnsstraff. På den måten kan gjentatt kriminalitet av mindre alvorlig karakter, begått etter at lovbyrteren har fylt 18 år, hindre anvendelse av ungdomsstraff. Konsekvensen vil således bli at mindreårige lovbyrtere plasseres i fengsel. Det er lite trolig at dette er en tilsiktet virkning.⁷⁷ En måte å

---

⁷⁴ Prop. 135 L (2010-2011) s.114.

⁷⁵ Holmboe (2014a) s. 401.

⁷⁶ Rt. 1999 s. 1942.

⁷⁷ Holmboe (2014a) s. 402.

unngå denne problematikken på er at påtalemyndigheten gir et forelegg på bot for lovbrudd som er begått etter at tiltalte fylte 18 år, eller påtaler forholdene i to ulike saker.⁷⁸ Forelegg på bot er bare aktuelt i tilfeller av lite alvorlig kriminalitet. Å forfølge forholdene i ulike saker er lite prosessøkonomisk. Påtalemyndigheten bør likevel vurderes det i tilfeller hvor ungdomsstraff fremstår egnet.⁷⁹

4.2 Bosted i Norge

Det er et vilkår for ungdomsstraff at lovbryteren er bosatt i Norge. Det følger av straffeloven § 28c første ledd bokstav c. I dette ligger er krav om at lovbryteren rent fysisk må bo og oppholde seg i Norge. Bosettingen må ha en viss varighet, samt være ment å vare noe fremover i tid.⁸⁰ Dersom lovbryteren, i henhold til utlendingsrettslige regler, er utvist eller bedt om å forlate landet skal ungdomsstraff ikke anvendes.⁸¹ Det er ikke et krav om norsk statsborgerskap.⁸² Begrunnelsen for bostedsvilkåret er at straffen praktisk skal la seg gjennomføre.⁸³ Ungdomsstraff kan bestå av en rekke varierte og omfattende tiltak. Gjennomføringen av slike tiltak bli vanskelig dersom lovbryteren er bosatt utenfor Norge.

4.3 Samtykke

Ungdomsstraff kan bare idømmes dersom lovbryteren samtykker til en slik straff. Det følger av straffeloven § 28 første ledd bokstav c. Vilkåret om samtykke skal sikre at lovbryteren er motivert til å gjennomføre ungdomsstraff.⁸⁴ Motivert deltakelse er helt avgjørende for en vellykket gjennomføring. Dersom lovbryteren er umyndig må det innhentes samtykke både fra lovbryteren og vergen.⁸⁵ Vergen er normalt den som har foreldreansvaret for lovbryteren, altså den ene eller begge foreldrene.⁸⁶

Å samtykke til ungdomsstraff innebærer å akseptere at de forhold man dømmes for skal legges til grunn i ungdomsstormøte.⁸⁷ På den måten unngår man at ungdomsstormøtet blir en

---

⁷⁸ Straffeprosessloven §13, Holmboe (2014) s.401.

⁷⁹ Riksadvokaten (2015) s. 5.

⁸⁰ Prop. 135 L (2010-2011) s. 164.

⁸¹ Riksadvokaten (2015) s. 5.

⁸² Prop. 135 L (2010-2011) s. 164.

⁸³ l.c.

⁸⁴ Prop. 135 L (2010-2011) s. 117.

⁸⁵ Konfliktrådsloven § 11 annet ledd første punktum.

⁸⁶ Vergemålsloven § 16 første punktum.

⁸⁷ Prop. 135 L (2010-2011) s. 164.

omkamp om de faktiske forholdene i saken. Konfliktrådet skal fastsette innholdet i straffen, ikke avgjøre spørsmålet om skyld. Det er særlig viktig av hensyn til fornærmede.⁸⁸

Mest praktisk er ungdomsstraff når lovbyteren gir en uforbeholden tilståelse⁸⁹. Det er likevel ikke et vilkår at lovbyteren erkjenner straffskyld. Ungdomsstraff kan således også anvendes når lovbyteren erkjenner de faktiske forhold, og under forutsetning av at retten finner vedkommende skyldig, samtykker til ungdomsstraff.⁹⁰ Situasjonen som kan oppstå er at lovbyteren idømmes ungdomsstraff, uten å ha erkjent at det vedkommende gjorde var galt. Det vil medføre særlige utfordringer ved straffegjennomføringen. Særlig utfordrende vil det bli å sikre en god dialog mellom lovbyteren og fornærmede under ungdomsstormøtet. Under slike omstendigheter er det viktig at ungdomskoordinator sørger for å ivareta fornærmedes interesser.

Vilkåret om samtykke er nærmere regulert i konfliktrådsloven. Det følger av konfliktrådsloven § 11 første ledd at et gyldig samtykke må være ”reelt og informert”. Et informert samtykke innebærer at lovbyteren vet hva han eller hun samtykker til. Det forutsetter at lovbyteren får informasjon om hva konfliktrådsbehandlingen innebærer.⁹¹ Det konkrete innholdet i ungdomsplanen fastsettes likevel etter pådømmelse, og er således ikke kjent for lovbyteren når samtykket innhentes. Kravet om et reelt samtykke innebærer at samtykket må være frivillig. Lovbyteren må ikke være utsatt for utilbørlig press fra foreldre, barnevern, politi eller andre.⁹² Samtykket kan trekkes tilbake innen dom er avsagt i saken.⁹³ Dersom samtykke trekkes tilbake kan domstolen ikke anvende ungdomsstraff.

Et sak hvor vilkåret om samtykke ble satt på spissen var Oslo tingretts avgjørelse av 15. august 2014.⁹⁴ Saken gjaldt tre tiltalte, som ble funnet skyldig i ran og legemsfornærmelse under særdeles skjerpede omstendigheter. Ungdomsstraff syntes som en aktuell reaksjon for to av de tiltalte. Forsvarerne anførte derimot at de tiltalte ikke var i stand til å avgi et informert samtykke. Det skyldtes at de foreliggende personundersøkelsene var gjort med henblikk på samfunnsstraff, og ikke ungdomsstraff, samt at konfliktrådet ikke var involvert forut for rettssaken. På den måten var det vanskelig å vurdere om ungdomsstraff var en egnet reaksjon. Resultatet ble at samtlige tiltalte ble idømt samfunnsstraff. Dommen illustrer viktigheten av gode saksforberedelser i saker som angår barn. Aktørene i straffesaken, herunder aktor og forsvarer, må legge til rette for at et reelt og informert samtykke kan gis.

---

⁸⁸ Prop. 135 L (2010-2011) s. 117.

⁸⁹ Riksadvokaten (2015) s. 5.

⁹⁰ Riksadvokaten (2015) s. 5 og Matningsdal (2015) straffeloven § 28c, note 151.

⁹¹ Prop. 57 L (2013-2014) s. 84.

⁹² l.c.

⁹³ Prop. 135 L (2010-2011) s. 164.

⁹⁴ TOSLO-2014-98260.

Enkelte lovbreakere kvier seg for å samtykke til ungdomsstraff.⁹⁵ Det gjelder særlig kort tid etter at lovbruddet har funnet sted, altså tidlig i prosessen. Det kan, for det første, skyldes at det å samtykke oppleves som å innrømme at de er skyldige i alvorlig kriminalitet. For det andre kan årsaken være at streng og langvarig sosial kontroll fremstår lite fristende. Vilkåret om samtykke kan dermed hindre anvendelse av ungdomsstraff i saker hvor den fremstår egnet. I slike tilfeller har konfliktrådet, politiet og forsvareren en viktig oppgave med å informere og veilede lovbreakeren. Med god veiledning vil mange lovbreakere, ved nærmere ettertanke, innse at ungdomsstraff er et godt alternativ, og således være villig til å samtykke.⁹⁶

---

⁹⁵ Grimestad (2015).

⁹⁶ Grimestad (2015).

5 Hvilke lovbrudd kan medføre ungdomsstraff?

5.1 Innledning

I det følgende skal jeg redegjøre for hvilke former for kriminalitet som kan medføre ungdomsstraff. Utgangspunktet for vurderingen er straffeloven § 28c. Det følger av straffeloven § 28 første ledd bokstav b at et vilkår for å anvende ungdomsstraff er at det foreligger ”gjentatt eller alvorlig kriminalitet”. Det må foreligge lovbrudd av et vist alvor eller et vist antall gjentakelser for å kunne idømme ungdomsstraff. Dersom slik kriminalitet ikke foreligger, må retten idømme en mildere straffereaksjon enn ungdomsstraff. Vilkåret utgjør således ungdomsstraffens nedre grense.⁹⁷ I det følgende vil den nedre grensen bli behandlet i punkt 5.2. Forutsett at det foreligger alvorlig eller gjentatt kriminalitet, er spørsmålet om man skal anvende ungdomsstraff eller en strengere straffereaksjon. Straffeloven §28c første ledd bokstav d oppstiller som vilkår for anvendelse av ungdomsstraff at ”hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet”.⁹⁸ Dette vilkåret fastsetter den øvre grensen for når ungdomsstraff kan anvendes.⁹⁹ Det vil bli nærmere redegjort den øvre grensen for i punkt 5.3.

5.2 Den nedre grensen

5.2.1 Grensen mot mildere straffereaksjoner

Hvor den nedre grensen for å anvende ungdomsstraff skal trekkes, beror på hvordan vilkåret i straffeloven § 28 c første ledd bokstav b om ”gjentatt eller alvorlig kriminalitet” skal forstås. Innholdet i disse vilkårene avgjør således hvilke lovbrudd som kan medføre ungdomsstraff og hvilke som vil resultere andre og mildere straffereaksjoner. I saker hvor man befinner seg rundt ungdomsstraffens nedre grense, vil de alternative straffereaksjonene være samfunnsstraff eller betinget fengselsstraff. Saker av mindre alvorlig karakter er ikke tema for denne oppgaven.

Samfunnsstraff er hjemlet i straffeloven § 28a og § 28b. I straffeloven av 2005 er reglene inntatt i § 48 til § 52. I utgangspunktet er det et vilkår for å anvende samfunnsstraff at det ”ellers ikke ville ha blitt idømt strengere straff enn fengsel i 1 år”.¹⁰⁰ Dersom gjerningspersonen er mindreårige kan vilkåret fravikes, slik at samfunnsstraff også kan anvendes for mer alvorlig kriminalitet.¹⁰¹ Videre er det en forutsetning for å anvende samfunnsstraff at ”hensynet til

---

⁹⁷ Prop. 135 L (2010-2011) s.163.

⁹⁸ Straffeloven §28c første ledd bokstav d.

⁹⁹ Prp. 135 L (2010-2011) s.164.

¹⁰⁰ Straffeloven § 28a første ledd bokstav a.

¹⁰¹ Straffeloven § 28a annet ledd

straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet”.¹⁰² Dette utgjør den øvre grensen for når samfunnsstraff kan anvendes overfor mindreårige lovbryttere. De senere årene har tendensen, i tråd med lovgivers intensjon, vært økt bruk av samfunnsstraff overfor unge lovbryttere.¹⁰³

Reglene om betinget fengsel finner man i straffeloven §§ 52-54a. I straffeloven av 2005 er reglene inntatt i §§ 34-39. Betinget fengsel innebærer at fullbyrdelsen av straffen utsettes i en bestemt prøvetid, normalt 2 år.¹⁰⁴ For lovbryttere, som på handlingstidspunktet var under 18 år, kan utsettelsen gjøre betinget av at vedkommende gjennomfører ungdomsoppfølging i konfliktrådet.¹⁰⁵ Ungdomsoppfølging består, i likhet med ungdomsstraff, av et ungdomsstor-møte, samt gjennomføring av en ungdomsplan.¹⁰⁶ Gjennomføringstiden kan settes til maksimalt 1 år.¹⁰⁷ Det gjør ungdomsoppfølging til en mildere reaksjon enn ungdomsstraff.

Det følger av forarbeidene til konfliktrådsloven at den øvre grensen for anvendelse av ungdomsoppfølging skal samsvare med den nedre grensen for anvendelse av ungdomsstraff.¹⁰⁸ Dette er fulgt opp i en avgjørelse avsagt av Jæren tingrett den 29.august 2014.¹⁰⁹ Hvorvidt det skal idømmes ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging vil bero på en konkret vurdering. Et sentralt moment i vurderingen er hvorvidt det er behov for oppfølging i utover 1 år.¹¹⁰

5.2.2 Erstatning for ubetinget fengsel og strenge samfunnsstraffer

Ungdomsstraffen skal være en streng straffereaksjon.¹¹¹ Vilkåret om ”gjentatt eller alvorlig kriminalitet” i straffeloven § 28 c første ledd bokstav b innebærer at ikke ethvert lovbrudd kan medføre ungdomsstraff. Det fremgår av forarbeidene at ungdomsstraffen kun skal anvendes på barn som ellers ville blitt idømt ubetinget fengsel eller strenge samfunnsstraffer.¹¹² Lovbrudd som ellers ville medført en mildere straffereaksjon skal ikke resultere i ungdomsstraff.¹¹³ Ungdomsstraff er således ment for en nokså liten andel av gruppen mindreårige lovbryttere.¹¹⁴

---

¹⁰² Straffeloven § 28a første ledd bokstav b.

¹⁰³ Prop. 135 L (2010-2011) s. 97 og Rt. 2010 s. 1313 avsnitt 9-11.

¹⁰⁴ Straffeloven § 52 nr.1 jf. 53 nr.1.

¹⁰⁵ Straffeloven § 53 nr. 3 bokstav i.

¹⁰⁶ Konfliktrådsloven § 22.

¹⁰⁷ Konfliktrådsloven §23 annet ledd tredje punktum.

¹⁰⁸ Prop. 57 L (2013-2014) s. 58

¹⁰⁹ TJARE-2014-44714.

¹¹⁰ Prop. 57 L (2013-2014) s. 58.

¹¹¹ Prop.135 L (2010-2011) s.115.

¹¹² *ibid.* s.114.

¹¹³ *ibid.* s.115.

¹¹⁴ *ibid.* s.115.

I forarbeidene er det tatt utgangspunkt i at ungdomsstraff skal anvendes i de tilfeller der barn kan idømmes og faktisk blir idømt fengselsstraff. Det blir uttalt at dette også omfatter de tilfeller der lovbruddet isolert sett fortjener fengselsstraff, men hvor et barnet ikke ville blitt idømt fengsel.¹¹⁵ I praksis er dette fulgt opp ved at domstolene, der ungdomsstraff synes aktuelt, starter med å vurdere hvilken straff et eller flere lovbrudd normalt ville medført. Utgangspunktet for vurderingen er at en voksen gjerningsperson har utført handlingen. Dersom retten normalt ville anvendt ubetinget fengsel, er spørsmålet om lovbrøyteren, fordi vedkommende er mindreårig, skal idømmes ungdomsstraff.

Leser man forarbeidene under ett, må det likevel innfortolke enn viss begrensning i dette utgangspunktet. Ikke ethvert lovbrudd, som ville medført i ubetinget fengsel for en voksen lovbrøyter, kan medføre ungdomsstraff for et barn. Forutsetningen for å anvende ungdomsstraff må være at den mindreårige lovbrøyteren tidligere ville blitt idømt en streng samfunnsstraff. Dersom man tidligere ville anvendt en mildere straffereaksjon, slik som en kortere samfunnsstraff eller betinget fengsel, skal ungdomsstraff ikke anvendes.¹¹⁶ I Nordhordland tingretts avgjørelse av 30.januar 2015 er det uttrykt slik:

”Retten legger for reaksjonsfastsettelsen til grunn at dersom lovbrøyteren var en voksen person, så ville det nok bli idømt ubetinget fengselsstraff. Retten finner det klart at det ikke kan settes likhetstegn mellom bruk av ungdomsstraff og det at en voksen person ville fått ubetinget fengsel. Retten vurderer det også slik at lovbrøyteren i denne saken ikke omfatter «den tyngre gruppen av unge lovbrøytere», og at ungdomsstraff er en for streng reaksjon i saken”.¹¹⁷

Tiltalte ble etter dette idømt betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging for trusler, skadeverk, samt vold mot offentlig tjenestemann. Liknende betraktninger var bakgrunnen for at Bergen tingrett i en avgjørelse av 15.januar 2015 utelukket anvendelse av ungdomsstraff.¹¹⁸

Dersom et eller flere lovbrudd tidligere ville medført samfunnsstraff, er spørsmålet om den faller inn under de ”strengte samfunnsstraffer” som i enkelte tilfeller vil kunne erstattes av ungdomsstraff.¹¹⁹ Hva som menes med strenge samfunnsstraffer er ikke nærmere drøftet i forarbeidene. Det må antas at det som gjør en samfunnsstraff streng, er dens lengde og innhold. Hva gjelder innholdet fastsettes det av Kriminalomsorgen etter pådømmelse. For domstolene er det derfor naturlig å ta utgangspunkt i lengden på samfunnsstraffen for å vurdere om den er å betrakte som streng. Domstolen kan fastsette samfunnsstraff til minimum 30 ti-

---

¹¹⁵ NOU 2008:15 s.12 og Prp. 135 L (2010-2011) s.163.

¹¹⁶ Prop. 135 L (2010-2011) s.114.

¹¹⁷ TNOHO-2014-189205.

¹¹⁸ TBERG-2014-185545.

¹¹⁹ Prop. 135 L (2010-2011) s. 114.

mer og maksimum 420 timer.¹²⁰ På bakgrunn av at ungdomsstraff skal være en streng straffereaksjon må samfunnsstraffen antagelig fastsettes i det helt øvre sjiktet av dette intervallet for å bli betraktet som streng.

5.2.3 Alvorlig kriminalitet

Hva vilkåret om alvorlig kriminalitet mer konkret innebærer fremgår ikke av straffeloven § 28c. Det følger derimot av forarbeidene at det i vurderingen av om det foreligger alvorlig kriminalitet er naturlig å ta utgangspunkt i strafferammen.¹²¹ Videre er det lagt til grunn at alvorlig kriminalitet bør reserveres for straffebud med en øvre strafferamme på fengsel i 3 år eller mer.¹²² Det medfører at lovbrudd med en øvre strafferamme på fengsel i mindre 3 år faller utenfor ungdomsstraffens anvendelsesområde. For slike lovbrudd må retten anvende mildere straffereaksjoner, som samfunnsstraff eller betinget fengsel. Eksempler på lovbrudd som ut i fra dette ikke vil resultere i ungdomsstraff er skadeverk, simpel narkotikaforbrytelse, simpel legemsfornærmelse, samt vold mot offentlig tjenestemann, som ikke er utført i fellesskap med andre.¹²³ Heller ikke enkeltstående overtredelser av vegtrafikkloven vil medføre ungdomsstraff.¹²⁴ Dersom slike lovbrudd skal medføre ungdomsstraff må det foreligge gjentatte tilfeller.

I praksis har domstolene ved flere anledninger anvendt ungdomsstraff på bakgrunn av alvorlig kriminalitet. Et tilfelle er Nedre Telemarks avgjørelse av 17.november 2014.¹²⁵ Saken dreide seg om grovt ran, begått av en 17 år gammel gutt. Tiltalte hadde, ved hjelp av kniv, truet til seg 100 kroner fra en 79 år gammel kvinne. Ran har en øvre strafferamme på 5 års fengsel.¹²⁶ Retten slo kortfattet fast at vilkårene for ungdomsstraff var oppfylt. Det ble lagt vekt på at fornærmede hadde slitt psykisk etter hendelsen, samt at slike ran generelt medfører frykt i befolkningen. Videre ville ungdomsstraff gi tiltalte en tett oppfølging og fremsto derfor som en egnet reaksjon. Straffen ble etter dette satt til ungdomsstraff med en gjennomføringstid på 1 år. Et annet tilfelle av ran ble pådømt i Sør-Trøndelag tingrett den 26.november 2014.¹²⁷

En annen relevant avgjørelse er Inntrøndelag tingretts avgjørelse av 3.februar 2015. Saken gjaldt en 17 år gammel gutt som hadde skaffet seg seksuell omgang ved misbruk av sin stilling som massør. Nærmere bestemt hadde tiltalte tatt tak i fornærmedes hånd, lagt den rundt

---

¹²⁰ Straffeloven § 28 a tredje ledd bokstav a.

¹²¹ Prop. 135 L (2010-2011) s.163

¹²² ibid. s.164

¹²³ Straffeloven §§291, 162 første ledd, 228 første ledd og 127 første straffalternativ.

¹²⁴ Vegtrafikkloven §31 og Riksadvokatens (2015) s.6.

¹²⁵ TNETE-2014-169956.

¹²⁶ Straffeloven § 268 første ledd.

¹²⁷ TSTRO-2014-169935.

sin erigerte penis, og uten samtykke benyttet fingrene hennes til å onanere seg selv. Forholdene har en strafferamme på høyst 6 år fengsel.¹²⁸ Retten fant at dette var alvorlig kriminalitet i relasjon til straffeloven § 28c, og fastsatte straffen til ungdomsstraff med en gjennomførings-tid på 7 måneder.

Disse avgjørelsene er blant nokså mange hvor domstolene har lagt til grunn at lovbrudd med en øvre strafferamme på 3 år eller mer utgjør slik alvorlig kriminalitet som kan medføre ungdomsstraff.

Det foreligger likevel enkelte unntak i rettspraksis. Et unntaket er Stavanger tingretts avgjørelse av 18.desember 2014.¹²⁹ Saken gjaldt en 17 år gammel gutt, som hadde slått en jevnaldrende gutt i ansiktet slik at nesen brakk. Forholdet ble betraktet som legemsbeskadigelse, hvilket har en øvre strafferamme på 4 år.¹³⁰ Retten fant likevel ikke grunnlag for å anvende ungdomsstraff. Bakgrunnen for det var at tiltalt tidligere ville blitt idømt en samfunnsstraff på om lag 120 timer. Det skyldtes formildende omstendigheter, som at han var svært ung, at han hadde gitt en uforbeholden tilståelse, samt at han ikke var tidligere straffedømt. Etter rettens oppfatning var en samfunnsstraff på 120 timer ikke blant de strenge samfunnsstraffene som ungdomsstraff er ment å erstatte. Straffen ble således satt til betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging. Avgjørelsen illustrer at hver sak må vurderes konkret, og at strafferammen kun danner et utgangspunkt. En annen avgjørelse hvor det forelå lovbrudd med en øvre strafferamme på mer enn 3 år, men hvor det ikke ble anvendt ungdomsstraff, er Jæren tingretts avgjørelse av 29.august 2014.¹³¹ En nærmere redegjørelse for denne finnes i punkt 5.2.4.

5.2.4 Gjentatt kriminalitet

Dersom et lovbrudd ikke er tilstrekkelig alvorlig, kan det likevel idømmes ungdomsstraff dersom det foreligger slik gjentatt kriminalitet som det vises til i straffeloven § 28c første ledd bokstav b. Vilåårene er således alternative. Rent språklig betyr gjentatt at noe har skjedd mer enn én gang. Av forarbeidene fremgår det at vilkåret skal tolkes vidt, og at det kan tenkes å forekomme tilfeller der to lovbrudd er tilstrekkelig til at vilkåret er oppfylt. Lovgivers intensjon er å fange opp mindreårige lovbrøtere på et tidlig stadium. På den måten kan man gi lovbrøteren nødvendig hjelp og oppfølging, og unngå at vedkommende utvikler en kriminell løpebane.¹³² Samtidig får det betydning at ungdomsstraff skal være en streng reaksjon, ment for å erstatte ubetinget fengsel og enkelte strenge samfunnsstraffer. Hvor omfattende kriminalitet

---

¹²⁸ Straffeloven § 193 første ledd.

¹²⁹ TSTAV-2014-162953.

¹³⁰ Straffeloven § 229 første straffalternativ.

¹³¹ TJARE-2014-44714.

¹³² Prop.135 L (2010-2011) s.164.

som kreves for å anvende ungdomsstraff vil derfor avhenge av hvilke type lovbrudd som er begått. Dersom det foreligger to lovbrudd, må disse trolig være av nokså grov karakter for å medføre ungdomsstraff.¹³³

Vilkåret om gjentatt kriminalitet har vært gjenstand for vurdering i flere saker. En av disse er Kristiansand tingretts avgjørelse av 6. januar 2015¹³⁴. Saken gjaldt en 16 år gammel gutt, som ble funnet skyldig i til sammen trettito lovbrudd. Det gjaldt blant annet omfattende skadeverk på en ungdomsinstitusjon, gjentatte tilfeller av vold og trusler mot offentlig tjenestemenn, innbrudd i et bilfirma, tyveri av motorvogn, narkotikalovbrudd og føring av motorvogn under narkotikapåvirkning. Retten fant at forholdene normalt ville medført ubetinget fengsel i om lag 1 år, men at man på bakgrunn av tiltaltes alder tidligere ville anvendt en streng samfunnsstraff. Spørsmålet var således om det kunne anvendes ungdomsstraff. Fire lovbrudd, nærmere bestemt et grovt skadeverk, to tilfeller av vold mot offentlig tjenestemenn, samt et innbrudd, hadde en øvre strafferamme på mer enn tre år.¹³⁵ Det forelå således alvorlig kriminalitet. Videre utgjorde de mange lovbruddene gjentatt kriminalitet. På den bakgrunn ble tiltalte dømt til ungdomsstraff med en gjennomføringstid på 1 år. Retten bemerket likevel at forholdene i denne saken lå i det ”nedre sjiktet av hvilke tilfeller som ungdomsstraff skal anvendes for”.¹³⁶ Trolig var det kombinasjonen av enkelte alvorlige lovbrudd og svært mange gjentakelser som medførte at saken lå innenfor ungdomsstraffens anvendelsesområde.

En annen relevant avgjørelse ble avsagt i Borgarting lagmannsrett den 23. desember 2014.¹³⁷ Tiltalte, som var 17 år, ble funnet skyldig i et tilfelle av legemsbeskadigelse. Tiltalte hadde rettet gjentatte slag mot fornærmedes ansiktet, med den konsekvens at nesen brakk. Forholdet ville normalt medført en lengre ubetinget fengselsstraff. På bakgrunn av at tiltalte var mindre-årig, var spørsmålet om det skulle idømmes samfunnsstraff eller ungdomsstraff. I vurderingen ble det tatt i betraktning at tiltalte tre ganger tidligere var dømt for lovbrudd, herunder gjentatte tilfeller av legemsfornærmelse, legemsbeskadigelse, vold mot offentlig tjenestemann, grovt ran og grovt tyveri. Retten fant, på bakgrunn av sakens alvor og omfang, at samfunnsstraff ikke var en tilstrekkelig streng reaksjon. Straffen ble således satt til ungdomsstraff med en gjennomføringstid på 1 år. Det ble uttalt at forholdene i saken lå i ”kjerneområde” for bruk av ungdomsstraff.

Jæren tingrett avgjorde den 29. august 2014 en sak som hadde visse likhetstrekk med Borgarting lagmannsretts avgjørelse.¹³⁸ Saken gjaldt ulike lovbrudd, herunder legemsfornærmelse,

---

¹³³ Matningsdal (2015) strafeloven § 28c, note 150.

¹³⁴ TKISA-2014-162551.

¹³⁵ Straffeloven §§ 292 jf. 291, 127 første straffalternativ og 147 første ledd jf. annet ledd tredje straffalternativ.

¹³⁶ TKISA-2014-162551 s. 13.

¹³⁷ LB-2014-155075.

¹³⁸ TJARE-2014-44714.

legemsbeskadigelse, vold og trusler mot offentlig tjenestemann, samt skadeverk. Tiltalte var 16-17 år da forholdene ble begått. Retten la til grunn at forholdene i utgangspunktet kvalifiserte til fengsel i om lag 10 måneder. På bakgrunn av at tiltaltes unge alder, samt at han ikke tidligere var straffdømt, fant retten grunnlag for å fravike utgangspunktet om ubetinget fengselsstraff. Spørsmålet var om det skulle idømmes ungdomsstraff eller betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging. Retten uttalte at det er ”en glidende overgang mellom ungdomsstraff og ungdomsoppfølging ... Den øvre grensen for ungdomsoppfølging vil være sammenfallende med ungdomsstraffens nedre grense”.¹³⁹ Forhold som talte for ungdomsoppfølging var tiltaltes vanskelige oppvekst, at tiltalte de siste årene hadde samarbeidet med konfliktrådet på frivillig basis og at han nylig hadde startet på folkehøgskole. Tiltalte var altså i en god rehabiliteringsperiode. Det ble videre tillagt vekt på at de straffbare handlingene synes å være et utslag av tiltaltes frustrasjon over at faren var innsatt i fengsel, og at denne frustrasjonen ble forsterket ved inntak av alkohol. Rettens konklusjon ble at forholdene ikke kvalifiserte til ungdomsstraff. Tiltalte ble følgelig dømt til betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging.

De tiltalte i avgjørelsene fra Borgarting lagmannsrett og Jæren tingrett hadde begge begått gjentatt tilfeller av vold. I stor grad var tilsvarende straffebud overtrådt. Spørsmålet er hvorfor det ble fastsatt ulike straffereaksjoner i de to sakene. Det nærliggende svaret synes å være at tiltalte i saken for Borgarting lagmannsrett var straffedømt tre ganger tidligere. I den tredje av disse dommene ble straffen fastsatt til fengsel, hvorav fire måneder ble gjort ubetinget og åtte måneder betinget. Tiltalte hadde, på tross av flere domfellelser mot seg, ikke vist evne til å avstå fra kriminelle handlinger. På den bakgrunn syntes det å foreligge et behov slik tett og langvarig oppfølging som ungdomsstraff innebærer. Tiltalte i Jæren tingrett var derimot ikke tidligere straffedømt. Videre hadde han vist en positiv utvikling i tiden før pådømmelse. Oppfølgingsbehovet var således noe mindre.

Ytterligere en sak hvor retten fant at det forelå gjentatt kriminalitet er Kristiansand tingretts dom av 14. november 2014.¹⁴⁰ Saken gjaldt en 17 år gammel gutt som ble funnet skyldig i tyveri av motorvogn, samt kjøp, salg, oppbevaring og bruk av narkotika. I vurderingen av om ungdomsstraff kunne anvendes trakk retten frem at tiltalte hadde begått fem ulike lovbrudd i løpet av en tidsperiode på litt over én måned. Videre ble det lagt vekt på at tiltalte var dømt i to andre straffesaker siden mars 2014. Dette var altså den tredje dommen mot tiltalte på under et år. De andre sakene gjaldt likeartede lovbrudd, henholdsvis vinningslovbrudd og narkotika-lovbrudd. Retten fant at ”tiltalte hadde utøvd en omfattende og til dels hektisk kriminell aktivitet”, som var omfattet av vilkåret om gjentatt kriminalitet i straffeloven § 28c. Tiltalte ble dømt til ungdomsstraff med en gjennomføringstid på 2 år.

---

¹³⁹ TJARE-2014-44714 s.10.

¹⁴⁰ TKISA-2014-162964.

En avgjørelse hvor retten fant at forholdene ikke lå innenfor ungdomsstraffens anvendelsesområde er Bergen tingretts avgjørelse av 15.januar 2015.¹⁴¹ Tiltalte, som var 15 år da lovbruddene fant sted, ble dømt for legemsfornærmelse under særdeles skjepende omstendigheter, tyveri av motorvogn og klær, for å ha sneket seg inn i et hus og for å ha hindret en offentlig tjenestemann i utøving av sin tjeneste. Retten fant at forholdene, og spesielt legemsfornærmelsen under særdeles skjerpede omstendigheter, var alvorlig. Det ble rettet gjentatte slag mot fornærmede, som ikke var i stand til å forsvare seg. På tross av at handlingen hadde et stort skadepotensial fant retten ikke grunnlag for å idømme ungdomsstraff. Resultatet ble 60 dager betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging.

Avgjørelsen fra Bergen tingrett synes tilsynelatende å være mer alvorlig enn Kristiansand tingretts avgjørelse av 14.november 2014. Det skyldes i hovedsak fraværet av en alvorlig voldshandling i avgjørelsen fra Kristiansand tingrett. Når Kristiansand tingrett likevel konkluderte med ungdomsstraff, la den trolig avgjørende vekt på at tiltalte var tidligere straffedømt. Den 17 år gamle gutten ble i løpet av 2014, i tre ulike saker, dømt for en lang rekke lovbrudd. Han hadde utviklet en livsstil der kriminalitet sto sentralt. Tiltalte i saken for Bergen tingrett var derimot ikke tidligere straffedømt. Det ga større grunn til tro at ungdomsoppfølging ville virke individualpreventivt.

5.2.5 Samfunnsstraff da, ungdomsstraff nå?

I det følgende vil jeg redegjøre for og vurdere enkelte avgjørelser hvor Høyesterett har idømt lovbrøyttere i alderen 15-18 år samfunnsstraff. Avgjørelsene er avsagt før ungdomsstraffen trådte i kraft den 1.juli 2014. Jeg skal vurdere om domstolen, med dagens regelverk, kunne anvendt ungdomsstraff i disse saken. Dette vil gi praktiske eksempler på hvilke lovbrudd som trolig ligger innenfor og utenfor ungdomsstraffens anvendelsesområde.

En sentral avgjørelse hva angår ungdomsstraff er Høyesteretts dom inntatt i Rt. 2010 s. 1313. Saken gjaldt fem ran og et forsøk på ran. Høyesterett la til grunn at ranene og ransforsøket var brutale og skremmende for fornærmede, og at de lå i grenselandet mot grovt ran. Normalt ville slike forhold medført ubetinget fengsel i flere år. Spørsmålet var om tiltalte, fordi han var 17 år og 4 måneder på gjerningstidspunktet, skulle idømmes samfunnsstraff. Høyesterett viste til at tendensen de senere årene har vært økt anvendelse av samfunnsstraff overfor unge lovbrøyttere. Videre la Høyesterett til grunn at tyngdepunktet i avveiningen mellom individualpreventive og allmennpreventive hensyn forskyves når gjerningspersonen er under 18 år. Så fremt det ikke foreligger "særlig tungtveiende allmennpreventive hensyn som ikke i tilfredsstillende grad kan ivaretas ved en dom på samfunnsstraff" skal hensynet til barnets beste veie

---

¹⁴¹ TBERG-2014-885545.

tyngst.¹⁴² I denne saken var det ikke tvil om hensynet til barnets beste talte for samfunnsstraff. Samfunnsstraff ville gi struktur i tiltaltes hverdag og støtte opp om hans personlige modning. På den bakgrunn ble straffen fastsatt til 420 timer samfunnsstraff. Spørsmålet er om forholdene i denne saken kunne medført ungdomsstraff. Ran har en strafferamme på fengsel i inntil 5 år.¹⁴³ Det ble begått fem fullbyrdede ran, samt et forsøk. Høyesterett fastsatte samfunnsstraffen til 417 timer, altså lovens maksimum med fradrag for tre dagers utholdt varetekt. Det illustrerer alvoret i saken. Videre uttalte førstvoterende, på vegne av samtlige dommere, at han ”under atskillig tvil” var kommet til at samfunnsstraff var riktig reaksjon.¹⁴⁴ Tvilen var forankret i allmennpreventive hensyn, som slo inn med betydelig styrke. Ranene ble begått på natten, av flere i fellesskap, og det ble brukt vold i form av slag og spark. Denne type kriminalitet bidrar i særlig grad til frykt i befolkningen. Etter en samlet vurdering synes lovbruddene i saken å innebære både alvorlig og gjentatt kriminalitet i relasjon til straffeloven § 28c. Det innebærer at ungdomsstraff antagelig kan anvendes i en sak som denne.¹⁴⁵

En liknende sak er Rt. 2011 s. 206. Saken gjaldt grovt ran og frihetsberøvelse. Spørsmålet for Høyesterett var om tiltalte, som på gjerningstidspunktet var 17 år og 10 måneder, kunne idømmes samfunnsstraff. En enstemmig Høyesterett konkluderte med at tiltalte skulle idømmes 420 dager samfunnsstraff med fradrag for én dag i varetekt. Avgjørende for resultatet var at det ville innebære ”eit sterkt inngrep i den personlege livssituasjonen” dersom han måtte sone fengselsstraff.¹⁴⁶ Tiltalte gikk på videregående skole, hadde deltidsjobb og hadde ikke begått nye straffbare handlinger de siste to årene. Individualpreventive hensyn talte altså for samfunnsstraff. Under henvisning til Rt. 2010 s. 1313 fant Høyesterett at allmennpreventive hensyn ikke slo inn med slik tyngde at det kunne idømme fengselsstraff. Det er likevel grunn til å tro at forholdene i saken kvalifiserer til ungdomsstraff. Saken gjaldt grovt ran, som har en strafferamme på inntil 12 års fengsel.¹⁴⁷ Frihetsberøvelse har en strafferamme på fengsel i inntil 5 år.¹⁴⁸ Tiltalen var følgelig svært alvorlig. Tiltalte brukte grov vold, hvilket medførte at fornærmede flere ganger var nær ved å miste bevisstheten. Deretter forlot tiltalte fornærmede fastbundet og i svært dårlig forfatning. Førstvoterende uttalte at det var ”tilfeldig at handlinga ikkje fekk eit enda meir alvorleg utfall enn det ho gjorde”.¹⁴⁹ Det er svært god grunn til å tro at dette er slik alvorlig kriminalitet som vil medføre ungdomsstraff.¹⁵⁰

---

¹⁴² Rt. 2010 s. 1313 avsnitt 15.

¹⁴³ Straffeloven § 268 første ledd.

¹⁴⁴ Rt. 2010 s. 1313 avsnitt 19.

¹⁴⁵ Matningsdal (2015) straffeloven § 28c, note 150.

¹⁴⁶ Rt. 2011 s. 206 avsnitt 19.

¹⁴⁷ Straffeloven § 268 annet ledd.

¹⁴⁸ Straffeloven § 223 første ledd.

¹⁴⁹ Rt. 2011 s. 206 avsnitt 18.

¹⁵⁰ Matningsdal (2015) straffeloven § 28c, note 150.

En annen avgjørelse der tiltalte ble ilagt en streng samfunnsstraff var Rt. 2013 s. 734. Saken gjaldt blant annet seksuell omgang, i form av samleie, med to barn under 14 år. De to fornærmede var henholdsvis 13 år og 5 måneder og 12 år og 11 måneder gamle da handlingene fant sted. Tiltalte var 16 år og 1 måned ved det første tilfellet av seksuell omgang, og 16 år og 4 måneder da han gjentok forbrytelsen. Et av spørsmålene for Høyesterett var om tiltalte kun skulle idømmes samfunnsstraff eller om det også skulle idømmes et kortere ubetinget fengselsstraff. Høyesterett tok utgangspunkt i at forholdene normalt ville medført ubetinget fengsel i mer enn 4 år. Tiltaltes opptreden bar preg av utnyttelse overfor begge de fornærmede. Høyesterett mente det var ”viktig å markere overfor ungdomsmiljøene at slike handlinger ikke tas lett på”.¹⁵¹ Likevel kom Høyesterett ”under noe tvil” til at det kun skulle idømmes samfunnsstraff. Antall timer ble satt til 420. Avgjørende for Høyesteretts konklusjon var tiltaltes unge alder. Spørsmålet er om forholdene i denne saken i dag kunne medført ungdomsstraff. Seksuell omgang med barn under 14 år har en øvre strafferamme på 10 års fengsel, og en nedre strafferamme på 3 år når den seksuelle omgangen består i samleie.¹⁵² Det er således tale om to svært alvorlig forbrytelser. Videre ble tiltalte dømt for å ha satt fyr på brennbart materiell i flere søppelcontainere, slik at det oppsto brann med fare for liv og tap av store verdier.¹⁵³ På bakgrunn av at tiltalte også var tidligere straffedømt, mente retten at han var inne i en ”uheldig utvikling”.¹⁵⁴ Etter en samlet vurdering av sakens alvor og omfang synes den aktuell for ungdomsstraff.¹⁵⁵

En annen sak som angikk seksuell omgang med barn under 14 år er Rt. 2004 s. 327. Tiltalte i saken, en gutt på 17 og ½ år, begikk seksuelt overgrep på fornærmede, en 7 år gammel jente. Fornærmede var søsteren til tiltaltes kamerat. Overgrepet skjedde da tiltalte ble med kameraen hjem etter en fest og deretter tok seg inn på soverommet til fornærmede. Høyesterett kom under dissens, 3-2, til at tiltalte skulle idømmes samfunnsstraff i 240 timer. Flertallet la avgjørende vekt på at tiltalte var ung og for sin alder umoden. En dom på ubetinget fengsel ville vanskeliggjøre skolegang og være uheldig for hans videre utvikling. Førstvoterende uttrykte likevel ”adskillig tvil” om hvorvidt det var tilstrekkelig med en reaksjon som ikke innebar frihetsberøvelse.¹⁵⁶ Mindretallet mente ubetinget fengsel var den riktige reaksjonen, og begrunnet i hovedsak dette i lovgivers utrykte ønske om skjerpede straffer for seksualforbrytelser. Spørsmålet er om forholdene i denne saken kvalifiserer til ungdomsstraff. I denne vurderingen er det poeng at det ble idømt 240 timer samfunnsstraff. Det er nokså langt fra lovens maksimumsstraff på 420 timer. Det tilsier at dette ikke er en av strenge samfunnsstraffene

---

¹⁵¹ Rt. 2013 s. 734 avsnitt 33.

¹⁵² Straffeloven §195 første ledd.

¹⁵³ Straffeloven §§ 148 jf. 151.

¹⁵⁴ Rt. 2013 s. 734 avsnitt 33.

¹⁵⁵ Matningsdal (2015) straffeloven § 28c, note 150.

¹⁵⁶ Rt. 2004 s. 327 avsnitt 15.

som ungdomsstraff er ment å erstatte. I tilsvarende retning trekker det forhold at det var tale om et enkeltstående tilfelle av seksuell omgang, altså ikke gjentatt kriminalitet. Motsatt er den skarpe dissensen i Høyesterett et argument for at saken ville vært aktuell for ungdomsstraff. To dommere, i landets øverste domstol, mente at forholdet burde resultere i en frihetsberøvende straff. For øvrig bør det legges vekt på at førstvoterende, som representant for flertallet, under *tvil* konkluderte med samfunnsstraff. Videre er det av betydning at det foretatt en straffeskjerpelse siden denne dommen ble avsagt. I 2010 ble både minstestrafen og normalstraffenivået for seksuell omgang med barn under 14 år betydelig skjerpet.¹⁵⁷ Dersom forholdene hadde funnet sted etter 2010 ville retten høyst sannsynlig idømt et høyere antall timer samfunnsstraff. Etter min oppfatning er det i denne saken tale om slik alvorlig kriminalitet som vil medføre ungdomsstraff. Det kan vises til at Namdal tingrett den 21.oktober 2014 dømte en 16 år gammel gutt til ungdomsstraff for seksuell omgang med en 12 år gammel jente.¹⁵⁸

5.2.6 Sammenfatning og avsluttende betraktninger

Den nedre grensen for når ungdomsstraff kan anvendes følger av straffeloven § 28c første ledd bokstav b. Etter denne er det et vilkår for ungdomsstraff at det foreligger ”gjentatt eller alvorlig kriminalitet”. Ved tolkning av disse vilkårene må utgangspunktet være at ungdomsstraff skal være en streng straffereaksjon. Lovgivers intensjon er at den skal erstatte anvendelsen av ubetinget fengsel og enkelte strenge samfunnsstraffer for mindreårige lovbryttere.¹⁵⁹

I forarbeidene er det tatt utgangspunkt i at alvorlig kriminalitet omfatter lovbrudd med en strafferamme på 3 år eller mer.¹⁶⁰ I praksis er dette utgangspunktet i all hovedsak lagt til grunn. Det medfører at vilkåret om alvorlig kriminalitet ofte er gjenstand for en nokså kortfattet vurdering. I enkelte tilfeller er dette utgangspunktet likevel fraveket.¹⁶¹ Begrunnelsen for det er at tiltalte tidligere ikke ville blitt idømt ubetinget fengsel eller en streng samfunnsstraff, men derimot en mildere straffereaksjon. Det er i samsvar med forarbeidene ikke å anvende ungdomsstraff i slike tilfeller.

Vurderingen av om det foreligger slik gjentatt kriminalitet som kvalifiserer til ungdomsstraff er gjerne mer sammensatt. I forarbeidene er det forutsatt at to lovbrudd kan være tilstrekkelig.¹⁶² Hensikten er å forhindre at mindreårige utvikler en kriminell livsstil. En gjennomgang av praksis viser at domstolene så langt har funnet vilkåret om gjentatt kriminalitet oppfylt i saker hvor det foreligger nokså mange lovbrudd. Det er foreløpig ingen eksempler på at to

---

¹⁵⁷ Endringslov til straffeloven mv. (2010) og prop. 97 L (2009-2010) s. 26.

¹⁵⁸ TNAMD-2014-121667.

¹⁵⁹ Prop. 135 L (2010-2011) s. 114-115.

¹⁶⁰ *ibid.* s. 164.

¹⁶¹ TSTAV-2014-162953, TJARE-2014-44714.

¹⁶² Prop. 135 L (2010-2011) s. 164.

lovbrudd, på bakgrunn av vilkåret om gjentatt kriminalitet, har medført ungdomsstraff. Det skyldes at lovbrudd, som ikke er alvorlige i relasjon til straffeloven § 28 c, gjerne ikke vil kvalifisere til ubetinget fengsel eller en streng samfunnsstraff. Da skal heller ikke ungdomsstraff anvendes. Hvor mange lovbrudd som kreves må bero på en konkret vurdering. Et moment i vurderingen vil være hvor graverende lovbrudd det er tale om. Jo mer alvorlig lovbruddene er, jo færre gjentakelser bør kreves. Et annet moment, som er trukket frem i rettspraksis, er om lovbrøyteren har begått samme type lovbrudd flere ganger.¹⁶³ Dersom lovbruddene er av samme type kan det vitne om et kriminelt mønster, fremfor mer tilfeldige hendelser. Det taler for å anvende ungdomsstraff. Videre har domstolen trukket frem hvorvidt lovbrøyteren er tidligere straffedømt. Flere domfellelser kan indikerer et behov for tett og langvarig oppfølging.

En type lovbrudd som kan tenkes å resultere i ungdomsstraff ved et beskjedent antall gjentakelser er overtredelser av vegtrafikkloven. Strafferammen for slike overtredelser er fengsel i maksimalt 1 år.¹⁶⁴ Følgelig vil det trolig ikke bli betraktet som alvorlig kriminalitet i relasjon til straffeloven § 28c. Det er likevel stor risiko knyttet til overtredelser av enkelte bestemmelser i vegtrafikkloven, herunder føring av motorvogn i ruspåvirket tilstand.¹⁶⁵ Det utsetter både føreren, eventuelle passasjerer og andre i trafikken for betydelig fare. Sterke allmennpreventive hensyn gjør seg gjeldende. Dette taler for at nokså få overtredelser av vegtrafikkloven kan tenkes å utgjøre gjentatt kriminalitet etter straffeloven § 28c.

Et forhold som gjerne vil tale for å anvende ungdomsstraff overfor mindreårige lovbrøytere er at ungdomsstraff er særlig tilpasset barn. Innholdet i samfunnsstraffen vil i større grad variere med hva kriminalomsorgen til en hver tid kan tilby. Videre krever gjennomføring av samfunnsstraff, i større grad enn ungdomsstraff, evne til å ta ansvar for egen hverdag. Dette er mangelware hos en del av de ungdommene som begår kriminalitet. Ved ungdomsstraff vil et oppfølgingsteam sørge for tett oppfølging, og motivere den unge til å gjennomføre straffen. På den bakgrunn vil ungdomsstraff ofte synes bedre egnet enn samfunnsstraff overfor unge lovbrøytere. Det må være anledning til å ta dette i betraktning når straffen skal fastsettes. Det er likevel viktig at domstolene ikke benytter egnethet som en argument for å lempe på vilkårene for ungdomsstraff. Det skal være en nedre grense for anvendelse av ungdomsstraff, og den er ment å ligge nokså høyt. Det er ikke naturlig å anvende tilsvarende straffereaksjon for all kriminalitet begått av mindreårige lovbrøytere.¹⁶⁶ Dersom den nedre grensen senkes for lavt, blir det følgelig problematisk å samtidig anvende ungdomsstraff for tilfeller av svært grov kriminalitet. På den bakgrunn er det viktig at det ikke går inflasjon i anvendelsen av ungdomsstraff, men at den forbeholdes kriminalitet av et vist alvor eller omfang. I tillegg til dette kommer at

---

¹⁶³ TKISA-2014-162964

¹⁶⁴ Vegtrafikkloven § 31.

¹⁶⁵ Vegtrafikkloven § 22.

¹⁶⁶ Prop. 135 L (2010-2011) s. 115.

meningen med å innføre ungdomsstraff aldri var å heve straffenivået. Ungdomsstraff skal være en strengere straffereaksjon enn samfunnsstraff. Kriminalitet som tidligere ville medført kortere samfunnsstraffer skal således ikke resultere i ungdomsstraff.¹⁶⁷ For slike lovbrudd bør retten derimot vurdere betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging. I grensetilfellene kan det være grunn til å heve den øvre grensen for anvendelse av ungdomsoppfølging fremfor å senke den nedre grensen for når ungdomsstraff kan anvendes.

5.3 Den øvre grensen

5.3.1 Grensen mot ubetinget fengsel

Hensikten med å innføre ungdomsstraff er å hindre at barn settes i fengsel¹⁶⁸. Mindreårige lovbrøyttere skal som et utgangspunkt gjennomføre straffen sin i frihet. Lovgiver har likevel erkjent at ungdomsstraff i noen tilfeller ikke vil være en tilstrekkelig streng reaksjon. Dette kommer til uttrykk i straffelovens §28c første ledd bokstav d. Den oppstiller som vilkår for ungdomsstraff at ”hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet”. Dersom straffens formål med tyngde taler mot en reaksjon i frihet kan ungdomsstraff ikke anvendes. Vilkåret utgjør således den øvre grensen for anvendelse av ungdomsstraff. Ungdomsstraff grenser oppad mot ubetinget fengsel. Det innebære at domstolen, når den vurderer om et eller flere lovbrud ligger innenfor den øvre grensen for å anvende ungdomsstraff, også må ta stilling til om det er adgang til å idømme ubetinget fengsel. Bruk av ubetinget fengsel overfor mindreårige lovbrøyttere er primært regulert i straffeloven § 18, samt FNs barnekonvensjon.

For unge lovbrøyttere er anvendelsen av ubetinget fengselsstraff særskilt regulert i straffeloven § 18. Den følger av § 18 første punktum at mindreårige lovbrøyttere bare kan idømmes ubetinget fengselsstraff når det er ”særlig påkrevd”. En tilsvarende bestemmelse ble først inntatt i straffeloven 2005 § 33. Selv om denne enda ikke har trådt i kraft, har prinsippet fått gjennomslag i rettspraksis. I 2012, samtidig med innføringen av ungdomsstraff, ble praksis kodifisert i § 18 i den gjeldende straffeloven.¹⁶⁹ Bestemmelsen trådte i kraft umiddelbart.

Ordlyden i § 18, ”særlig påkrevd”, tilsier at terskelen for å dømme barn til ubetinget fengsel skal være høy. I forarbeidene er det uttalt at domstolen skal være tilbakeholdne med å anvende ubetinget fengselsstraff overfor mindreårige lovbrøyttere. Normalt bør man forsøke andre

---

¹⁶⁷ Prop. 135 L (2010-2011) s. 114-115.

¹⁶⁸ Prop. 135 L (2010-2011) s. 9 og Innst. 83 L (2011-2012) s. 3.

¹⁶⁹ Endringslov til straffeloven mv. 2012.

straffereaksjoner før man anvender ubetinget fengsel.¹⁷⁰ Hvorvidt det er grunnlag for å idømme ubetinget fengsel beror på en konkret helhetsvurdering.¹⁷¹

Den formelle begrensningen i adgangen til å idømme mindreårige lovbyggere ubetinget fengsel er blant annet begrunnet i Norges menneskerettslige forpliktelser. Det er fortrinnsvis FNs barnekonvensjon som forplikter Norge i så henseende. Denne gjelder som norsk lov, med forrang for andre lovbestemmelser.¹⁷² Straffeloven §18 må således tolkes og anvendes i samsvare med barnekonvensjonen. Særlig relevant for spørsmålet om hvorvidt barn skal idømmes fengselsstraff er art. 3 og art. 37 bokstav b. Art. 3 fastsetter prinsippet om barnets beste:

”In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration”.

At barnets beste skal være ”a primary consideration”, på norsk oversatt til ”et grunnleggende hensyn”, innebærer i følge FNs barnekomité at ”the child’s interests have a high priority and not just one of several considerations”.¹⁷³ Når barn begår lovbrudd skal hensynet til barnets beste således stå i en særstilling ved reaksjonsfastsettelsen. Det er ikke dermed sagt at barnets beste alltid vil få avgjørende vekt.¹⁷⁴

Videre følger det av art. 37 bokstav b at fengselsstraff kun skal anvendes overfor barn som ”a last resort and for the shortest appropriate period of time”. Fengselsstraff skal altså bare anvendes overfor mindreårige lovbyggere når ingen andre straffereaksjoner er tilstrekkelige, og i så tilfellet for kortest mulig tidsrom.

5.3.2 Hensynet til straffens formål

Det følger av ordlyden at det er hensynet til straffens formål som må utgjøre begrunnelsen for å plassere en mindreårig lovbyggere i fengsel. I det norske strafferettssystemet har straffen ulike formål eller hensyn. Individualpreventive hensyn, altså hensynet til den enkelte lovbyggere, vil normalt tale for en reaksjon i frihet. Hensynet til allmennprevensjon og samfunnsvern, samt den alminnelige rettsfølelsen, kan derimot tale for å anvende ubetinget fengsel. Når det er begått alvorlig eller gjentatt kriminalitet vil slike hensyn i mer eller mindre grad gjøre seg gjeldene. Spørsmålet er om de skal tillegges avgjørende vekt. Det beror på en avveining av de ulike hensynene som gjør seg gjeldende. Ungdomsstraff kan anvendes så lenge straffens formål, etter en samlet vurdering, ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet. Lovgiver har

---

¹⁷⁰ Prop.135 L (2010-2011) s.162.

¹⁷¹ ibid. s.102.

¹⁷² Menneskerettighetsloven §§2 jf. 3.

¹⁷³ FNs barnekomité, general comment no.14, paragraph 39.

¹⁷⁴ Prop. 135 L (2010-2011) s. 98.

valgt en skjønnmessig avgrensing fremfor absolutte begrensinger av type lovbrudd, straffesrammer eller normalstraffenivå. Hensikten er å skape fleksibilitet og forhindre at man utelukker forhold som kunne egnet seg for ungdomsstraff¹⁷⁵.

En liknende vurdering som den straffeloven § 28c første ledd bokstav d gir anvisning på finnes i straffeloven § 28a om samfunnsstraff. Etter straffeloven § 28a første ledd bokstav b er det et vilkår for anvendelse av samfunnsstraff at ”hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet”. Denne har ved flere anledninger har vært gjenstand for vurdering i Høyesterett. I forarbeidene til straffeloven § 28c er det uttalt at det kan være hensiktsmessig å se hen til slik praksis også når man skal trekke grensen mellom ungdomsstraff og ubetinget fengsel.¹⁷⁶

En sentral avgjørelse er Rt. 2010 s. 1313. Saken gjaldt, som nevnt i punkt 5.2.5, flere tilfeller av ran og ransforsøk, som normalt ville medført ubetinget fengsel. Spørsmålet for Høyesterett var om tiltalte, fordi vedkommende var mindreårig, skulle idømmes samfunnsstraff. Om vilkåret om i straffeloven § 28a første ledd bokstav b uttalte førstvoterende, med tilslutning fra øvrige dommere, følgende:

”Der domfelte var under 18 år på gjerningstiden forskyves altså tyngdepunktet i avveiningen mellom de individualpreventive og de allmennpreventive hensyn: Det som i det lange løp alt i alt best tjener barnets interesser trer i forgrunnen, og kan bare settes til side så langt det foreligger særlig tungtveiende allmennpreventive hensyn som ikke i tilfredsstillende grad også ivaretas ved en dom på samfunnsstraff. Jo yngre barnet er, desto mer må det til”.¹⁷⁷

Vi ser at prinsippet om barnets beste får direkte anvendelse i den strafferettslige vurderingen. Barnets beste skal som et utgangspunkt tillegges avgjørende vekt. Bare ”særlig tungtveiende allmennpreventive hensyn” kan føre til et annet resultat. Høyesterett har senere sluttet seg denne uttalelsen i flere saker.¹⁷⁸

Dette utgangspunkt gjelder også i vurderingen av om ungdomsstraff kan anvendes. Individualpreventive hensyn vil normalt veie tyngre enn hensynet til allmennprevensjon.¹⁷⁹ Det som skiller § 28c første ledd bokstav d og § 28a første ledd bokstav b er begrepet ”med tyngde”. Det er inntatt for å markere at det skal mer til for å idømme ubetinget fengsel etter straffelo-

---

¹⁷⁵ Prp. 135 L (2010-2011) s.115

¹⁷⁶ l.c.

¹⁷⁷ Rt. 2010 s. 1313 avsnitt 15.

¹⁷⁸ Bl.a. Rt.2010 s.1317 og Rt.2011 s. 206.

¹⁷⁹ Prop. 135 L (2010-2011) s. 164.

ven § 28c enn etter straffeloven § 28a.¹⁸⁰ Det kreves i prinsippet mer enn ”særlige tungtveien-
de allmennpreventive hensyn” for å anvende ubetinget fengsel fremfor ungdomsstraff.

5.3.3 En konkret og skjønnsmessig helhetsvurdering

Retten må foreta en konkret og skjønnsmessig vurdering av om et eller flere lovbrudd skal resultere i ungdomsstraff eller ubetinget fengsel. Ungdomsstraff kan anvendes når ”hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet”.¹⁸¹ Ubetinget fengsel kan bare anvendes der hvor det er ”særlig påkrevd”.¹⁸² Det er formelt tale om to vurderinger. Forholdet mellom vurderingstemaene i straffeloven §§ 18 og 28 er ikke kommentert i forarbeidene. I praksis kan det synes som at vurderingene foretas mer eller mindre under ett. Etter min oppfatning er det hensiktsmessig. I all hovedsak vil tilsvarende momenter gjøre seg gjeldende i straffeloven § 28c første ledd bokstav d, som i straffeloven § 18.

Hva gjelder den konkrete og skjønnsmessige vurderingen som må foretas sier forarbeidene følgende:

”I denne skjønnsmessige helhetsvurderingen vil lovbruddets art og grovhet, ungdoms alder, konkrete behov og risikonivå være elementer i den individuelle vurderingen av om den enkelte ungdom er egnet til å gjennomføre ungdomsstraff”.¹⁸³

Et sentralt moment er altså lovbruddets art og grovhet. I forarbeidene er det forutsatt at enkelte lovbrudd kan være så alvorlige at ungdomsstraff anses uegnet. Drap og alvorlige seksuallovbrudd er trukket frem som eksempler.¹⁸⁴ Hva som menes med alvorlig seksuallovbrudd, og under hvilke omstendigheter slike lovbrudd kan medføre ubetinget fengsel, er ikke nærmere drøftet i forarbeidene. Enkelte underrettsavgjørelser er derimot egnet til å gi veiledning.

En sak hvor det var begått seksuallovbrudd er Moss tingretts avgjørelse av 26.november 2014.¹⁸⁵ Saken gjaldt tre gutter, som ble funnet skyldig i voldtekt av en 15 år gammel jente.¹⁸⁶ Den ene av guttene var 16 år og de to andre var 15 år da han hendelsen fant sted. Voldtekten besto i samleie i det den ene av de tiltalte hadde ført sin penis inn i jentas skjede, samt at gjenstander, som en kremtube, en tommestokk og et kosteskaff, ble ført inn i skjeden og analåpningen til jenta. Voldtekten skjedde mens jenta var under sterk ruspåvirkning og derfor var ute av stand til å motsette seg handlingene. Retten la til grunn at et slikt lovbrudd i utgangspunk-

---

¹⁸⁰ Prop. 135 L (2010-2011) s.115 og s.164.

¹⁸¹ Straffeloven §28c første ledd bokstav d.

¹⁸² Straffeloven §18.

¹⁸³ Prop. 135 L (2010-2011) s. 115

¹⁸⁴ l.c.

¹⁸⁵ TMOSS-2014-127963.

¹⁸⁶ Straffeloven §§192 første ledd bokstav b jf. annet ledd bokstav a og 196 annet ledd bokstav a.

tet må medføre ubetinget fengsel. Tatt tiltaltes alder i betraktning kvalifiserte forholdene til 3 års fengsel. Spørsmålet var om det var grunnlag for å anvende ungdomsstraff. I vurderingen av ungdomsstraffens øvre grense la retten stor vekt på at de tiltalte var svært unge. Jo yngre lovbryster er, jo større er skadepotensialet ved et opphold i fengsel. Videre ble det tillagt vekt at de tiltalte hadde hatt en problematisk oppvekst, og at de som følge av det var sårbare ungdommer. Retten mente derfor at fengselsstraff ville ha negativ innvirkning på de tre tiltalte. Gjennomføringen av ungdomsstraff kunne derimot være positivt for deres videre utvikling. Retten forutsatte at innholdet i ungdomsstraffen ville bli fastsatt på bakgrunn sakens alvorlig karakter. Ungdomsstraff ville således innebære en følbar reaksjon, og ikke være en vesentlig mildere straff enn ubetinget fengsel. Etter dette ble de tiltalte idømt ungdomsstraff med en gjennomføringstid på 3 år. Retten la altså avgjørende vekt på ungdomsstraff, ut i fra de tiltaltes behov, fremsto egnet. Det til tross for at det dreide seg om et svært alvorlig seksuallovbrudd. Riksadvokaten har valgt å anke denne avgjørelsen hva gjelder de to eldste tiltalte. Formålet er å avklare rekkevidden av ungdomsstraff ved seksuallovbrudd.¹⁸⁷ Saken behandles i Borgarting lagmannsrett i uke 18 i år.¹⁸⁸

Øst-Finnmark tingretts avgjørelse av 1.desember 2014 et annet eksempel på at voldtekt har medført ungdomsstraff. Tiltalte, som var 16 år og 9 måneder på tidspunktet for voldtekten, ble idømt ungdomsstraff med en gjennomføringstid 2 år. Saken gjaldt, i tillegg til voldtekt, legemsfornærmelse og trusler. Fornærmede var i alle tilfeller tiltaltes kjæreste.

En annen avgjørelse hva angår seksuallovbrudd ble avsagt i Namdal tingrett den 21.oktober 2014.¹⁸⁹ Saken gjaldt en 16 år gammel gutt som ble funnet skyldig i seksuell omgang, i form av samleie, med barn under 14 år. Fornærmede i saken var en 12 år gammel jente. Retten la til grunn at forholdene normalt ville medført 4 års fengsel. Spørsmålet var om det skulle anvendes ungdomsstraff. Retten foretok en konkret vurdering av lovbruddet, tiltaltes alder på handlingstidspunktet, samt tiltaltes livssituasjon på tidspunktet for pådømmelse. Retten fant at tiltalte hadde behov for oppfølging, og at ungdomsstraff derfor fremsto som en egnet reaksjon. I tillegg ble det tillagt vekt at tiltalte hadde gitt en uforbeholden tilståelse. Etter en helhetsvurdering ble konklusjonen at hensynet til straffens formål ikke med tyngde talte mot en reaksjon i frihet. Retten uttalte likevel at forholdene i denne saken lå ”i ytterkant av kjerneområdet og nært opp til den øvre grensen” for ungdomsstraffens anvendelsesområde.¹⁹⁰ Gjennomføringstiden for ungdomsstraffen ble satt til 1 år og 6 måneder.

---

¹⁸⁷ Riksadvokaten (2015) s. 6.

¹⁸⁸ NRK (2015)

¹⁸⁹ TNAMD-2014-121667.

¹⁹⁰ TNAMD-2014-121667 s.4

Ytterligere et tilfelle av seksuell omgang med barn under 14 år ble pådømt i Sør-Trøndelag tingrett 25.september 2014.¹⁹¹ Saken gjaldt en 15 år gammel gutt som ble funnet skyldig i gjentatte tilfeller av seksuell omgang, herunder samleie, med sin 8 år gamle halvbror. Retten la til grunn at forholdene normalt ville medført en straff på 4-5 års fengsel. Spørsmålet var om det fremfor ubetinget fengsel skulle anvendes ungdomsstraff. Etter av en samlet vurdering, der det ble lagt avgjørende vekt på at tiltalte kun var 15 år da de straffbare handlingene sted og at han hadde erkjent de faktiske forhold, fant retten å kunne idømme ungdomsstraff. Gjennomføringstiden ble satt til 2 år og 6 måneder. På bakgrunn av at denne saken gjaldt gjentatte overgrep og at fornærmede var svært ung, fremstår den mer alvorlig enn Namdal tingretts avgjørelse av 21.november 2014. I avgjørelsen fra Namdal tingrett ble det, som nevnt, uttalt at saken lå nært opp til de tilfeller som vil resultere i ubetinget fengsel. Legger man denne uttalelsen til grunn vil også saken for Sør-Trøndelag tingrett ligge i det helt i det øvre sjiktet av ungdomsstraffens anvendelsesområde.

Et annet moment i vurderingen av om ungdomsstraff kan anvendes, er risikoen for at lovbrøteren skal begå gjentatt kriminalitet. Dersom risikoen er svært høy kan hensynet til samfunnsvern tilsi at ungdomsstraff er uegnet.¹⁹² Risikoen må likevel være så høy at ubetinget fengsel er ”påkrevd” i henhold til straffeloven § 18. Hvorvidt ubetinget fengsel er påkrevd vil blant annet bero på om risikoen for gjentatt kriminalitet kan reduseres på andre måter, herunder gjennom tiltak i ungdomsplanen.

En sak hvor risikoen for gjentatt kriminalitet ble vurdert er Kristiansand tingretts avgjørelse av 19.november 2014.¹⁹³ Saken dreide seg om gjentatte tilfeller av vinnings- og narkotikalovbrudd, samt overtredelser av vegtrafikkloven. Tiltalte var tidligere domfelt tre ganger for tilsvarende forhold. Videre hadde Bergen tingrett den 4.november 2014 avsagt en dom på ungdomsstraff mot tiltalte. Også denne saken gjaldt tilsvarende lovbrudd. Kristiansand tingrett utmålte en etterskuddsdom, slik at det ble avsagt en fellesdom for forholdene i inneværende sak og saken fra Bergen tingrett. På bakgrunn av omfattende kriminell aktivitet fra tiltalte fant retten at risikoen for nye lovbrudd var høy. Likevel fant den ikke grunnlag for å idømme ubetinget fengsel. Det skyldtes at tiltalte hadde havnet i en kriminell løpebane, som han trengte hjelp til å komme seg ut av. Retten la følgelig størst vekt på individualpreventive hensyn og fastsatte straffen til ungdomsstraff med en gjennomføringstid på 1 år og 6 måneder. I dette ligger at samfunnets behov for vern mot ny kriminalitet, samt allmennpreventive hensyn, ikke ble tillagt avgjørende vekt. Det til tross for at tiltalte hadde begått svært mange lovbrudd. Enkelte av lovbruddene var dessuten av nokså alvorlig karakter, især vold mot offentlig tjenestemann og føring av motorvogn ved påvirkning av alkohol og andre rusmidler.

---

¹⁹¹ TSTRO-2014-129492.

¹⁹² Prop.135 L (2010-2011) s.115.

¹⁹³ TKISA-2014-162978.

Et annet sentralt moment ved reaksjonsfastsettelsen er lovbrysterens konkrete behov.¹⁹⁴ Mange mindreårige lovbrysterere befinner seg i en vanskelig livssituasjon, hvor problemene gjerne er flere og sammensatte. Et typisk problem er misbruk av rusmidler.¹⁹⁵ For øvrig kan problemene blant annet være knyttet til familie, venner eller skole. Det er presisert i forarbeidene at en vanskelig livssituasjon ikke skal utelukke anvendelse av ungdomsstraff.¹⁹⁶ Tvert i mot er det gjerne i slike tilfeller at ungdomsstraff fremstår som en egnet reaksjon. Det skyldes at ungdomsstraff innebærer tett oppfølging, samt muligheten til å utforme tiltak som er tilpasset den enkelte lovbryster. På den måten kan lovbrysterens behov, som følge av en vanskelig livssituasjon, ivaretas.

De avgjørelsene som hittil er nevnt illustrer at domstolene går langt i å anvende ungdomsstraff dersom lovbrysterer synes å være egnet for en slik reaksjon. Avgjørelsen fra Namdal tingrett 21.november 2014 er et tydelig eksempel.¹⁹⁷ Slik det er redegjort for gjaldt saken gjentatte tilfeller av seksuell omgang med et barn på 8 år. Det var følgelig tale om alvorlige og gjentatte seksuallovbrudd. Likevel ble det, under henvisning til at tiltalte hadde behov for oppfølging, idømt ungdomsstraff.

En annen avgjørelse hvor det ble lagt avgjørende vekt på at lovbrysterer, ut i fra sin behov, var egnet for ungdomsstraff er Asker og Bærum tingretts avgjørelse av 11.desember 2014.¹⁹⁸ Tre gutter på henholdsvis 17, 16 og 15 år ble dømt for gjentatte tilfeller av ran. De tiltalte hadde ved bruk av kniv truet til seg mobiltelefoner fra unge gutter. Ranene var planlagte og ble gjennomført på en ”frekk og uprovosert måte”.¹⁹⁹ Slike ran, hvor både gjerningsmenn og ofre er unge, utgjorde etter rettens oppfatning et alvorlig samfunnsproblem. Retten la til grunn at individualpreventive hensyn generelt får mindre vekt ved denne type lovbrudd enn ved annen vinningskriminalitet, og at forholdene normalt vil medført ubetinget fengsel av betydelig varighet. Spørsmålet var om det var grunnlag for anvende ungdomsstraff. Retten la til grunn at de individualpreventive hensynene uten tvil talte for ungdomsstraff. Ungdomsstraff kunne bidra til struktur i de tiltaltes hverdag, samt virke positivt på deres personlige modning. Retten fryktet at en ubetinget fengselsstraff kunne medføre en negativ utvikling som det senere ville bli vanskelig å snu. Etter en samlet vurdering av de allmennpreventive og de individualpreventive hensynene kom retten til at ungdomsstraff skulle anvendes for de to eldste tiltalte. Gjennomføringstiden ble satt til 10 måneder. Den yngste av de tiltalte ble idømt samfunns-

---

¹⁹⁴ Prop. 135 L (2010-2011) s. 115.

¹⁹⁵ Grimestad (2015).

¹⁹⁶ Prop. 135 L (2010-2011) s.115.

¹⁹⁷ TNAMD-2014-121667.

¹⁹⁸ TAHER-2014-156842.

¹⁹⁹ TAHER-2014-156842 s. 5.

straff. Det ble følgelig lagt avgjørende vekt på hvilken straffereaksjon lovbrysterne, ut i fra deres konkrete behov, var egnet til å gjennomføre.

Salten tingretts avgjørelse av 4.desember 2014 er et annet eksempel hvor ungdomsstraff ble antatt å være en egnet reaksjon.²⁰⁰ Tiltalte i saken, som på gjerningstidspunktet var 16 år, ble dømt for å ha truet en ansatt ved en institusjon med kniv og ha tvunget hennes til å spise tabletter. Videre ble han dømt for å ha truet lederen på institusjonen med å drepe henne og tenne på kontoret hennes, for bruk og oppbevaring av narkotika, samt vold. Retten fant at forholdene, med tilståelsesrabatt, kvalifiserte til ubetinget fengsel i 1 år. Spørsmålet var om tiltalte skulle idømmes ungdomsstraff. Det ble foretatt en konkret vurdering av lovbruddet, tiltaltes alder på gjerningstidspunktet, samt hans livssituasjon og alder på tidspunktet for pådømmelsen. Retten fant etter en samlet vurdering at tiltalte hadde behov for oppfølging og at ungdomsstraff fremsto som den mest hensiktsmessige reaksjonen. Straffen ble etter dette satt til ungdomsstraff med en gjennomføringstid på to år. Dommen er et godt eksempel på at hensynet til barnets beste kan få avgjørende vekt også ved svært alvorlige lovbrudd.

I rettspraksis er det videre sett hen til lovbrysterens utvikling fra lovbruddet ble begått til pådømmelse finner sted. Dersom lovbrysteren har avstått fra ytterligere kriminalitet, samt vist en positiv utvikling, kan en ubetinget fengselsstraff være særlig uheldig. En sak hvor dette var tilfellet er Jæren tingretts avgjørelse av 19.januaer 2015.²⁰¹ Saken angikk fire mindreårige tiltalte, hvorav tre ble idømt ungdomsstraff for forsøk på ran av en bussjåfør. Ungdommene gikk i fellesskap om bord på en buss og fremsatte trusler mot bussjåføren. Retten la i straffskjerpende retning vekt på at det var passasjerer om bord i bussen da hendelsen fant sted, samt at gjerningspersonene benyttet kniv. Det var tale om en svært alvorlig handling og sterke allmennpreventive hensyn gjorde seg gjeldende. Retten fant at forholdene i utgangspunktet kvalifiserte til 6 måneders ubetinget fengsel. Spørsmålet var om det kunne idømmes ungdomsstraff. Retten la vekt på at alle de tre tiltalte hadde hatt en vanskelig oppvekst og at de hadde hatt problemer knyttet til rus. De var derfor blitt inkludert i et opplegg i regi av Konfliktrådet. På tidspunktet for pådømmelse hadde alle tre ”tatt avstand fra rus og ... for øvrig vist en ’formidabel utvikling’”.²⁰² Ungdomsstraff ”ville kunne bidra til ytterligere struktur i de tiltaltes hverdag og støtte opp om deres personlige modning”.²⁰³ Fengselsstraff var derimot vanskelig å forene med opplegget som alt var iverksatt. På den bakgrunn fant retten at individualpreventive hensyn måtte tillegges avgjørende vekt. De tiltalte ble idømt ungdomsstraff med en gjennomføringstid på ett år. Retten fant det altså lite hensiktsmessig å anvende ubetinget fengsel, med den konsekvens at konfliktrådets arbeid måtte avbrytes. Ungdomsstraff var enk-

---

²⁰⁰ TSALT-2014-120986.

²⁰¹ TJARE-2014-109649.

²⁰² TJARE-2014-109649 s. 7.

²⁰³ I.c.

lere å forene med det arbeid konfliktrådet allerede hadde iverksatt. Igjen ser vi at lovbrysterens behov blir tillagt større vekt enn allmennpreventive hensyn.

Et ytterligere moment knyttet til lovbrysteren er vedkommendes alder.²⁰⁴ I tillegg til at alder er et selvstendig vilkår for ungdomsstraff, får det betydning i vurderingen av om den øvre grensen er overtrådt. Jo yngre barnet er, jo mer skal til for å idømme ubetinget fengsel fremfor ungdomsstraff. Svært ung alder ble trukket frem blant annet i avgjørelsen fra Moss tingretts av 26.november 2014, hvor de tiltalte var 15 og 16 år gamle. Også i Sør-Trøndelag tingretts avgjørelse av 25.september 2014 var det avgjørende for anvendelse av ungdomsstraff at tiltalte kun var 15 år gammel.

5.3.4 Ubetinget fengselsstraff da, ungdomsstraff nå?

I det følgende vil jeg redegjøre for og vurdere enkelte avgjørelser fra Høyesterett, avsagt før ungdomsstraffens ikrafttredelse, hvor mindreårige lovbrystere ble idømt ubetinget fengsel. Spørsmålet er om disse sakene, med dagens lovgivning, kunne endt med ungdomsstraff.

Den mest alvorlige konsekvensen av et lovbrudd er tap av menneskeliv. Nettopp derfor er drap et type lovbrudd som har medført fengselsstraff også for mindreårige lovbrystere. Høyesterett behandlet i Rt. 2010 s. 1317 et tilfelle av uaktsomt drap forøvet med motorvogn.²⁰⁵ Tiltalte, som på gjerningstidspunktet var under 18 år, hadde ikke førerkort og var under påvirkning av alkohol og hasjissj da han kjørte bilen. I tillegg var han, på grunn av søvnmangel, trøtt og uopplagt, samt at han etter omstendighetene holdt en for høy hastighet. Kjøreturen endte da tiltalte mistet kontroll over bilen og kjørte i et tregjerde og en lykttestople. En 16 år gammel passasjer, som for øvrig var tiltaltes kjæreste, ble påført så omfattende skader at hun døde kort tid etter ulykken. Det sentrale spørsmålet for Høyesterett var om forholdene skulle medføre samfunnsstraff eller fengselsstraff for den mindreårige tiltalte. Med henvisning til Rt. 2010 s. 1313 fant Høyesterett at ”det i vår sak foreligger ’særlig tungtveiende allmennpreventive hensyn’ som ikke i tilfredsstillende grad kan ivaretas ved en dom på samfunnsstraff”. Det dreide seg om et alvorlig tilfelle av uaktsomt bildrap, hvilket medførte at allmennpreventive hensyn gjorde seg sterkt gjeldende. Høyesterett ønsket å signalisere til ungdomsmiljøer at bilkjøring under påvirkning av rus og i høy hastighet vil få betydelige konsekvenser. I tillegg ble det lagt vekt på at tiltalte var én måned fra å fylle 18 år da hendelsen fant sted, samt at det ikke forelå noen rehabiliteringssituasjon som kunne begrunne en reaksjon i frihet. Høyesterett fastsatte etter dette straffen til fengsel i 1 år og 7 måneder, hvorav 11 måneder ble gjort betinget.

Spørsmålet er om domstolen kunne anvendt ungdomsstraff dersom saken hadde vært gjenstand for behandling i dag. Tiltalte ble, i tillegg til uaktsomt drap, funnet skyldig i legemsfor-

---

²⁰⁴ Prop.135 L (2010-2011) s. 115.

²⁰⁵ Straffeloven § 239.

nærmelse under særdeles skjerpede omstendigheter. Legemsfornærmelsen fant sted etter at tiltalte var fylt 18 år og ville, under forutsetning av felles pådømmelse, hindret anvendelse av ungdomsstraff. I det følgende forutsetter jeg at saken kun gjaldt uaktsomt drap. Det er liten til om at den nedre grensen for å anvende ungdomsstraff er passert. Vurderingstemaet er således om straffes formål med tyngde taler mot en reaksjon i frihet. På den ene siden kan sakens alvor tas til inntekt for å anvende ubetinget fengsel. Bilkjøring under påvirkning av alkohol har et stort skadepotensial, og i denne saken fikk det verst tenkelig utfall. Sterke allmennpreventive hensyn gjør seg følgelig gjeldende. Det er likevel grunn til å tro at den allmennpreventive effekten av straff, overfor slike ungdomsmiljøer som Høyesterett viser til, er noe begrenset. Det henger sammen med at barn, i mindre grad enn voksne, evner å vurdere konsekvensene av de handlingene de fortar seg.²⁰⁶ På den andre siden er det forarbeidene til straffeloven § 28c uttalt at anvendelse av ungdomsstraff ikke kan utelukkes i et tilfelle som Rt. 2010 s. 1317.²⁰⁷ Begrunnelsen for det må være at individualpreventive hensyn med styrke taler for å anvende ungdomsstraff. Å stå ansvarlig for en annen persons død innebærer åpenbart en stor belastning for en mindreårig. At avdøde var tiltaltes kjæreste forsterket påkjenningen. I en slik situasjon tilsier individualpreventive hensyn at tiltalte sikres nødvendig hjelp og oppfølging. Ungdomsstraff fremstår i så henseende som en mer egnet reaksjon enn ubetinget fengsel. Etter en samlet vurdering finner jeg, under atskillig tvil, at straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet i denne saken. Det innebærer at saken ligger innenfor ungdomsstraff anvendelsesområde. Avgjørende for mitt standpunkt er at hensynet til barnets beste tilsier ungdomsstraff, samt uttalelsene i forarbeidene som knytter seg direkte til denne saken.

En annet sak hvor liv gikk tapt er Rt. 2012 s. 34. Saken gjaldt medvirkning til selvmord.²⁰⁸ Den sentrale problemstillingen for Høyesterett var om tiltalte, som på handlingstidspunktet var 17 år, skulle idømmes fengselsstraff eller samfunnsstraff. Høyesterett fant at man i prinsippet ikke kan utelukke anvendelse av samfunnsstraff ved overtredelse av straffeloven §236, men at det må foretas en konkret vurdering. Ut i fra omstendighetene i saken konkluderte Høyesterett med at ”bruk av samfunnsstraff i dette tilfelle ikke vil innebære en tilstrekkelig klar avstandtagen fra tiltaltes handlemåte”.²⁰⁹ Det ble lagt vekt på at tiltalte hadde hatt tid og anledning til å vurdere konsekvensene av det han foretok seg. På tross av det forsøkte han aldri å avverge selvmordshandlingen, men tok i stede aktivt del i den. Handlemåten hans ga et inntrykk av det Høyesterett beskriver som ”uforståelig likegyldighet”.²¹⁰ Straffen ble satt til fengsel i 2 år, hvorav 1 år og 6 måneder ble gjort betinget. I det ligger at hensynet til allmennprevensjon og den alminnelige rettsfølelsen fikk avgjørende vekt.

---

²⁰⁶ NOU 2008:15 s. 23.

²⁰⁷ Prop. 135 L (2010-2011) s.116.

²⁰⁸ Straffeloven § 236.

²⁰⁹ Rt. 2012 s. 34 avsnitt 26.

²¹⁰ Rt. 2012 s. 34 avsnitt 24.

I juridisk teori er det tatt til orde for at anvendelse av ungdomsstraff ikke kan utelukkes i en sak som denne.²¹¹ Begrunnelsen for det må være sterke individualpreventive hensyn. Når et barn aktivt medvirker til at et annet barn begår selvmord, vitner det om manglende evne til å vurdere konsekvenser, samt manglende forståelse for det etiske og rettslige ansvaret man har overfor andre mennesker. I en slik situasjon kan ungdomsstraff bidra til å gi tiltalte en forståelse for hvilke konsekvenser vedkommendes handlingen har medført for de berørte, samt sikre tiltalte nødvendig hjelp.²¹² Barnets beste taler etter dette for ungdomsstraff. Motsatt taler den alminnelige rettsfølelsen mot å anvende ungdomsstraff. Tiltalte la gjennom sin opptreden til rette for at avdøde kunne ta sitt eget liv, hvilket er en svært alvorlig forbrytelse. På bakgrunn av tiltaltes opptreden i forkant av selvmordshandlingen, er jeg tilbøyelig til å mene at straffens formål med tyngde taler mot en reaksjon i frihet. Det utelukker anvendelse av ungdomsstraff. Jeg vil likevel gi uttrykk for betydelig tvil. Sterke motstridende hensyn gjør at reaksjonsfastsettelsen fremstår vanskelig i denne saken.

I praksis finnes det også eksempler på at domstolene har anvendt ubetinget fengsel overfor mindreårige lovbryttere som har gjort seg skyldig i grov vold. Et slikt tilfelle er Rt. 2013 s. 67. Tiltalte, som var 17 år da lovbruddene ble begått, ble blant annet funnet skyldig i gjentatte tilfeller av legemsbeskadigelse under særdeles skjerpede omstendigheter.²¹³ Ved reaksjonsfastsettelsen la Høyesterett til grunn at det var begått ”temmelig alvorlig, gjentatt og eskalerende voldskriminalitet”.²¹⁴ Videre ble det lagt vekt på at tiltalte hadde alvorlige atferdsvansker, problemer med rusmisbruk og at han tidligere var idømt fengselsstraff for vold. Han var ikke underlagt noen form for rehabilitering. Derimot hadde han erkjent nye straffbare forhold, som han satt varetekstfengslet for. Retten la til grunn at både individualpreventive hensyn, allmennpreventive hensyn og hensynet til samfunnsvern talte for ubetinget fengsel. Straffen ble satt til fengsel i 1 år og 6 måneder, hvorav 6 måneder ble gjort betinget.

Spørsmålet er om lovbruddene i denne saken kvalifiserer til ungdomsstraff. Saken dreide seg om gjentatte tilfeller av grov vold. Videre var tiltalte tidligere straffedømt og erkjente også å ha begått ny voldskriminalitet. Dette medførte en høy risiko for nye lovbrudd, hvilket vil tale mot å anvende ungdomsstraff. Hva gjaldt individualpreventive hensyn mente Høyesterett at tiltaltes kriminelle utvikling hadde kommet til et punkt hvor også slike hensyn tilsa ubetinget fengsel. Synspunktet var at tiltalte ville dra liten nytte av de mulighetene som lå i samfunnsstraff. Etter min oppfatning vil individualpreventive hensyn ikke på samme måte tale for å anvende ubetinget fengsel fremfor ungdomsstraff. Ungdomsstraff, i motsetning til samfunnsstraff, er en reaksjon særlig tilpasset mindreårige lovbryttere. Innholdet i ungdomsstraffen fast-

---

²¹¹ Matningsdal (2015) straffeloven § 28c, note 153 og Holmboe (2014a) s. 409

²¹² Prop. 135 L (2010-2011) s. 10.

²¹³ Straffeloven §§ 229 jf. 232.

²¹⁴ Rt. 2013 s. 67 avsnitt 19.

settes etter barnets behov, hvilket innebærer at risiko for gjentatt kriminalitet kan tas i betraktning. Vilkår knyttet til oppholdssted, arbeid og opplæring, samt innetider er eksempler på tiltak som kan bidra til å redusere risikoen for gjentatt kriminalitet. Hensynet til tiltalte taler etter dette for å anvende ungdomsstraff. Det er krevende å avgjøre hvilke hensyn som bør tillegges avgjørende vekt i denne saken. Kristiansand tingretts avgjørelse av 19.november 2014 taler for at terskelen for å utelukke ungdomsstraff skal være høy.²¹⁵ Tiltalte i den saken ble funnet skyldig i gjentatte tilfeller av narkotika- og vinningslovbrudd. I tillegg var vedkommende tidligere straffedømt tre ganger. Tingretten vurderte gjentakelsesfaren som stor, men valgte å anvende ungdomsstraff. De fleste lovbruddene var dog av mindre alvorlig karakter enn lovbruddene i Rt. 2013 s. 67. Etter en samlet vurdering er jeg av den oppfatning at individualpreventive hensyn bør tillegges størst vekt, og at ungdomsstraff følgelig bør kunne anvendes i en sak som denne. Tiltalte hadde store utfordringer, og det forelå opplagt et behov for hjelp og oppfølging. Jeg viser også til at tiltalte tidligere var dømt til ubetinget fengsel, uten at det hindret han i å begå ny kriminalitet. Det bør nevnes at Matningsdal mener at ungdomsstraff neppe ville kunne anvendes i et sak som denne.²¹⁶

En annen type lovbrudd som har medført ubetinget fengsel for mindreårige lovbrøyttere er alvorlige seksuallovbrudd. En avgjørelse hva angår seksuallovbrudd er Rt. 2013 s. 776. Saken dreide seg om en 17 år gammel gutt som ble funnet skyldig i forsøk på voldtekt av en 71 år gammel kvinne.²¹⁷ Spørsmålet for Høyesterett var om tiltalte skulle idømmes samfunnsstraff eller ubetinget fengsel. Etter en samlet vurdering fant flertallet at straffen skulle settes til fengsel i 2 år og 9 måneder, hvorav 2 år ble gjort betinget. Det ble lagt vekt på at tiltalte var maskert og tok seg inn i fornærmedes hjem. Det var således var det tale om et nokså grovt forsøk på voldtekt. Videre ble det tillagt vekt at tiltalte var drøyt 17 år på gjerningstidspunktet, og at han var følgelig ikke var blant de yngste som omfattes av straffeloven § 18. Mindretallet, på én dommer, mente derimot at samfunnsstraff var riktig reaksjon. Den dissenterende dommer la vekt på at tiltalte ikke begikk en fullbyrdet voldtekt, at han i ettertid tilsto, samt at lovbruddet fremsto som et uforståelig engangstilfelle fra tiltalte side.

Spørsmålet er om forholdene i saken kunne medført ungdomsstraff. I teorien har Matningsdal, med hensvining til denne avgjørelsen, uttalt at voldtekt ikke generelt kan unntas fra ungdomsstraffens anvendelsesområde.²¹⁸ Underrettspraksis trekker i samme retning. Det kan vises til at Moss tingretts avgjørelse av 26.november 2014, samt Øst-Finnmark tingretts avgjørelse av 1.desember 2014. Rt. 2013 s. 776 skiller seg på enkelte punkter fra disse avgjørelsen. For det første var tiltalte i Rt. 2013 s. 776 noe eldre enn tiltalte i Moss tingrett. For det andre ble for-

---

²¹⁵ TKISA-2014-162978.

²¹⁶ Matningsdal (2015) straffeloven § 28c, note 153.

²¹⁷ Straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a, jf. § 49.

²¹⁸ Matningsdal (2015) straffeloven § 28c, note 153.

nærmede overfalt i sitt eget hjem. Når forarbeidene forutsetter at enkelte alvorlige seksuallovbrudd kan falle utenfor ungdomsstraffens anvendelsesområde er det nærliggende å anta at det omfatter overfallsvoldtekt. Disse forholdene taler mot å anvende ungdomsstraff. For det tredje gjaldt Rt. 2013 s. 776 forsøk på voldtekt, mens Moss tingretts avgjørelse gjaldt et tilfelle av fullbyrdet voldtekt. I den forbindelse er det av relevant at tiltalte stanset av egen fri vilje, fordi han kom på at det han gjorde var feil. Det taler for å anvende ungdomsstraff. Min oppfatning er, etter en samlet vurdering, at ungdomsstraff bør anvendes i en sak som denne. Dersom voldtekten var blitt fullbyrdet ville saken stått i et annet lys.

Et annet tilfelle av voldtekt var gjenstand for pådømmelse i Rt. 2000 s. 822. Tiltalte i saken gikk inn i en klesforretning, grep tak i den kvinnelige ekspeditøren og tvang henne til å gi fra seg penger fra kassen. Forholdet ble subsumert under grovt ran.²¹⁹ Videre dyttet tiltalte ekspeditøren inn på et toalett, hvor han tvang henne til å ta av seg buksene, før han deretter voldtok henne. Voldtekten besto av samleie.²²⁰ Tiltalte var på gjerningstidspunktet i underkant av 16 år. Utover dette ble tiltalte funnet skyldig i bilbrukstyveri, kjøp og bruk av hasjisj, legemskrenkelse, samt kjøring av motorvogn uten førekort. Et flertall på tre dommere fant at straffen skulle settes til 3 år og 4 måneder, hvorav 2 år og 4 måneder ble gjort betinget. Mindretallet på to dommere mente at straffen i sin helhet burde gjøres betinget.

Spørsmålet er om det kan anvendes ungdomsstraff på den type lovbrudd som her ble begått. På den ene siden står individualpreventive hensyn. Tiltalte hadde en vanskelig oppvekst, særlig på grunn av rusmisbruk i hjemmet. Han var på tidspunktet for pådømmelsen plassert i en barnevernsinstitusjon, hvor han deltok i et behandlingsopplegg. Mindretallet i Høyesterett la vekt på å sikre kontinuitet i behandlingsopplegget, og stemte for at straffen skulle være betinget. Tiltaltes livssituasjon taler således for å anvende ungdomsstraff. I samme retning trekker tiltaltes svært ung alder. På den andre siden står hensynet til allmennprevensjon, samt den alminnelige rettsfølelsen. Tiltalte ble funnet skyldig i et svært alvorlig seksuallovbrudd. For nærmede må ha opplevd hendelsen som svært skremmende og krenkende. Mitt syn er at alvorret i et slikt seksuallovbrudd normalt vil innebære at formålet med straffen med tyngde taler mot en reaksjon i frihet. Konsekvensen vil være at ungdomsstraff ikke kan anvendes. Det kan likevel tenkes tilfeller hvor hensynet til barnets beste slår inn med slik styrke at det forsværer anvendelse ungdomsstraff. Jeg tror det ville vært tilfellet i Rt. 2000 s. 822.

Et annen type lovbrudd som har medført ubetinget fengsel for unge lovbrøyttere er ran. Rt. 2009 s. 903 gjaldt fire personer som begikk grovt ran av en kiosk. To at de tiltalte var under 18 år på gjerningstidspunktet. Utbyttet fra ranet var 37 000 kroner i kontanter, tobakksvare, samt kontantkort til en verdi av om lag 4900 kroner. En av de tiltalte benyttet luftpistol, som han

---

²¹⁹ Straffeloven §§ 267 jf. 268.

²²⁰ Straffeloven § 192 første ledd bokstav a jf. annet ledd bokstav a.

rettet mot personene i butikken, hvilket var en deltidsansatt og hennes mor. Høyesterett la til grunn at det normalt skal reageres med ubetinget fengsel ved grovt ran. Videre var det, ut i fra en vurdering av de konkrete omstendighetene, ikke grunnlag for å fravike dette utgangspunktet. For samtlige tiltalte ble straffen satt til fengsel 1 ett år og 3 måneder, hvorav deler av den ble gjort betinget.

Spørsmålet er om de to mindreårige tiltalte i dag kunne vært idømt ungdomsstraff. Grovt ran er en alvorlig forbrytelse, som skaper frykt både hos de som rammes og i befolkningen generelt. Allmennpreventive hensyn slår således inn med betydelig styrke. Motsatt er det også sterke individualpreventive hensyn i denne saken. For det første gikk det hele 2 år og 4 måneder fra ranet ble begått til pådømmelse fant sted. Det er ”lang tid i et ungt menneskes liv”²²¹. For det andre hadde den ene av de tiltalte vist god utvikling i tiden etter ranet. Han hadde deltatt i et samarbeidsprosjekt mellom barnevernet og politiet, og samtidig avstått fra å begå nye lovbrudd. Disse forholdene bør tillegges stor, og antagelig avgjørende, vekt. Støtte for et slikt standpunkt gir Jæren tingretts avgjørelse av 19.januar 2015.²²² Saken gjaldt tre personer, under 18 år, som ble dømt for forsøk på ran av en bussjåfør. På bakgrunn av individualpreventive hensyn konkluderte retten med at ungdomsstraff skulle anvendes for alle de tre tiltalte. Forholdene i Rt. 2009 s. 903 synes etter dette å kvalifisere til ungdomsstraff.

5.3.5 Sammenfatning og avsluttende betraktninger

Bakgrunnen for å innføre ungdomsstraff er et ønske om å hindre at barn skal settes i fengsel. Ungdomsstraff skal således være en streng straffereaksjon. Det er likevel forutsatt at det skal være en øvre grense for hvilke lovbrudd som kan medføre ungdomsstraff. Det følger av straffeloven § 28c første ledd bokstav d, som fastsetter at ungdomsstraff kan anvendes dersom ”hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet”. Hvorvidt vilkåret er oppfylt beror på en konkret avveining av individualpreventive hensyn på den ene siden og hensynet til allmennprevensjon, samfunnsvern, samt den alminnelige rettsfølelsen på den andre siden. Terskelen for å idømme ubetinget fengsel fremfor ungdomsstraff skal være høy.

Ungdomsstraff kan for det første være uegnet dersom det er begått svært alvorlig lovbrudd. I den forbindelse kan det vises til at domstolene har anvendt ungdomsstraff både for tilfeller av grov vold og ran.²²³ Slike kriminalitet vil normalt ligge innenfor ungdomsstraffen anvendelsesområde.²²⁴ I forarbeidene er det antydnet at enkelte alvorlige seksuallovbrudd, samt drap derimot kan tenkes å måtte medføre ubetinget fengsel. De mest alvorlige seksuallovbruddene

---

²²¹ Rt. 2009 s. 903 avsnitt 14.

²²² TJARE-2014-109649.

²²³ Eksempelvis LB-2014-155075 og TAHER-2014-156842.

²²⁴ Prop. 135 L (2010-2011) s.114.

er, vurdert ut i fra strafframmen, voldtekt og seksuell omgang med barn under 14 år.²²⁵ Det er avsagt dommer hvor begge disse lovbruddene har resultert i ungdomsstraff.²²⁶ Det er ikke dermed sagt at ungdomsstraff alltid vil bli anvendt for denne type lovbrudd. For det første vil det hvert enkelte tilfelle måtte vurderes konkret. Ulike omstendigheter kan medføre at to lovbrudd av samme type vil resultere i ulike straffereaksjoner. For det andre er det ikke gitt at Høyesterett vil legge seg på samme linje som de laver domstolene. Dersom enkelte seksuallovbrudd skal unntas synes overfallsvoldtekter mest nærliggende. Ved slike lovbrudd kan det, ut i fra konkrete omstendigheter, være grunn til å legge avgjørende vekt på sterke allmennpreventive hensyn. Like fullt må konklusjonen være at ungdomsstraff i atskillig utstrekning er ment å erstatte ubetinget fengsel ved seksuallovbrudd.

Den mest alvorlige konsekvensen av lovbrudd er tap av menneskeliv. På listen over alvorlige lovbrudd vil derfor drap bli plassert øverst. Ut i fra den alminnelige rettsfølelsen er det vanskelig å forsvare at en person som med forsett har tatt en annen persons liv skal idømmes en reaksjon i frihet. Dersom det i realiteten skal være en øvre grense for når ungdomsstraff kan anvendes, må forsettelig drap ligge over denne grensen. Konsekvensen er at også en mindreårige lovbrøyer må idømmes ubetinget fengsel. Hva gjelder uaktsomt drap er det grunn til å innta et mer nyansert standpunkt. Innenfor det man betrakter som uaktsomt kan graden av bebreidelse variere. Under henvisning Rt. 2010 s.1317, hvor en dommer stemte for samfunnsstraff for uaktsomt drap med motorvogn, kan det ikke utelukkes uaktsomt drap kan resultere i ungdomsstraff.

Ubetinget fengsel kan videre være påkrevd i saker hvor faren for gjentatt kriminalitet vurderes som svært høy. En indikasjon på at gjentakelsesfaren er høy er at lovbrøyeren har begått en høyt antall lovbrudd. Det må sees hen til det antall lovbrudd som er gjenstand for pådømmelse, samt eventuelt en eller flere tidligere domfellelser for straffbare forhold. Lovbrøyerens utvikling i tiden frem mot pådømmelse er et annet relevant moment. I rettspraksis har man anvendt ungdomsstraff i saker hvor det har foreligget nokså mange lovbrud, og hvor risikoen for gjentatt kriminalitet således har fremstått høy. Et godt eksempel er Kristiansand tingretts avgjørelse av 19.november 2014.²²⁷ Domstolen har altså lagt opp til at terskelen for å idømme ubetinget fengsel skal være høy, også der det foreligger risiko for gjentatt kriminalitet. Det må sees i sammen med at innholdet i ungdomsstraffen fastsettes konkret, og på bakgrunn av den enkelte lovbrøyerens behov. På den måten kan man iverksette tiltak som er egnet til å redusere risikoen for nye lovbrudd.

Gjennomgående synes det som at domstolene går langt i å anvende ungdomsstraff når den fremstår som en egnet reaksjon. Barnets beste står såldes svært sterkt i reaksjonsfastsettelsen.

---

²²⁵ Straffeloven §§ 192 og 195.

²²⁶ Eksempelvis TMOSS-2014-127963 og TSTRO-2014-129492.

²²⁷ TKISA-2014-162978

Det innebærer at barn vil bli idømt en reaksjon i frihet også i tilfeller hvor sterke hensyn taler mot en slik straff.

6 Avsluttende betraktninger

Problemstillingen for oppgaven er i hvilken grad ungdomsstraff vil erstatte anvendelsen av ubetinget fengsel og samfunnsstraff overfor mindreårige lovbreakere.

Lovgiverens intensjon er at ungdomsstraff skal være en streng straffereaksjon. Den er i stor utstrekning ment å erstatte anvendelsen av ubetinget fengsel overfor mindreårige lovbreakere. Ubetinget fengsel skal bare helt unntaksvis anvendes når barn begår kriminalitet. Lovgiver erkjenner samtidig at ubetinget fengsel i noen saker kan være eneste tilfredsstillende alternativ. Det kan være tilfellet dersom det eller de lovbrudd som er begått er av svært alvorlig karakter, eller at gjentakelsesfaren er meget høy. Lovgiverens intensjon synes å være fulgt opp i praksis. Domstolene har så lagt anvendt ungdomsstraff både for tilfeller av svært alvorlige og omfattende kriminalitet. Blant annet har grove seksuallovbrudd, som voldtekt og seksuell omgang med barn under 14 år, medført ungdomsstraff. Fremtiden vil vise om Høyesterett legger seg på samme linje som de lavere domstolene. I første omgang blir det interessant å se om Borgarting lagmannsrett opprettholder den påankede avgjørelsen fra Moss tingrett av 26.november 2014.

Hva gjelder samfunnsstraff har lovgiver ment at denne i svært begrenset grad skal erstattes av ungdomsstraff. Hovedregelen er at ungdomsstraff er en strengere straffereaksjon enn samfunnsstraff.²²⁸ Den skal således anvendes når et eller flere lovbrudd er for alvorlig til å medføre samfunnsstraff. Unntak gjelder for enkelte strenge samfunnsstraffer. Hensikten er å inkludere de lovbrudd som kvalifiserer til ubetinget fengsel, men hvor man tidligere, av hensyn til barnets beste, benyttet samfunnsstraff. Rettspraksis synes så langt å være i samsvar med lovgiverens intensjon. Domstolene synes å ha lagt terskelen for å idømme ungdomsstraff relativt høy. For lovbrudd, som tidligere ville medført en mildere straffereaksjon enn ubetinget fengsel eller en streng samfunnsstraff, har domstolene anvendt ungdomsoppfølging fremfor ungdomsstraff.

Det er bred enighet om ubetinget fengsel er en dårlig løsning for mindreårige lovbreakere.²²⁹ Ungdomsstraff fremstår derimot som et godt alternativ for barn som begår alvorlig eller omfattende kriminalitet. Det skyldes flere forhold. For det første bør det trekkes frem at ungdomsstraff er en frihetsstraff, og at lovbreakeren følgelig kan gjennomføre straffen samtidig som vedkommende deltar på alminnelige arenaer for læring og utvikling. For det andre er det sentralt at straffens innhold tilpasses den enkelte lovbreakers behov. For det tredje er etableringen av et oppfølgingsteam viktig. Mange mindreårige lovbreakere har i utgangspunktet et begrenset nettverk, bestående av personer som påvirker den mindreårige i negativ retning.

---

²²⁸ Prop.135 L (2010-2011) s.116.

²²⁹ Innst. 83 L (2011-2012) s. 3.

Oppfølgingsteamet er derfor sentralt i arbeidet med å sikre trygge og stabile rammer rundt den mindreårige, og hindre at vedkommende begår ny kriminalitet. En evaluering av prøveprosjektet med oppfølgingsteam, som ble etablert i 2006, viser en lav andel tilbakefall.²³⁰ På bakgrunn av disse forholdene er ungdomsstraff godt egnet til å ivareta prinsippet om barnets beste i FNs barnekonvensjon artikkel 3, samt Grunnloven § 104.

Selv om ungdomsstraff i utgangspunktet er en hensiktsmessig reaksjon for unge lovbrøyttere, er det visse betenkeligheter knyttet til hvordan reglene om ungdomsstraff i dag fungerer.

For det første vil jeg trekke frem den absolutte aldersgrensen på 18 år. Som nevnt i punkt 3.1 kan den medføre at mindreårige lovbrøyttere utelukkes fra ungdomsstraff fordi de også har begått mindre alvorlige lovbrudd etter å ha fylt 18 år. Det kan anføres at dersom ungdomsstraffen skal bli en særskilt reaksjon tilpasset barn må det settes en aldersgrense for anvendelsen. Grensen på 18 år valgt for å markere at barn har rett til et særskilt vern.²³¹ Videre kan man hevde at det er mindre betenkelig å sette en lovbrøytter i fengsel når vedkommende også har begått lovbrudd etter å ha fylt 18 år. Formodentlig er man da mer moden og i større grad i stand til å vurdere konsekvensene av sine handlinger. Min mening er at slik argumentasjon passer dårlig med den virkeligheten ungdomsstraffen er en del av. Mennesker utvikle seg gradvis, hvilket innebærer at det ikke er grunn til å overdrive betydningen av å fylle 18 år. At en mindreårig lovbrøytter, etter å ha fylt 18 år, begår ny kriminalitet betyr ikke at vedkommende har mindre behov for oppfølging. Tvert om er flere lovbrudd en indikasjon på lovbrøytteren trenger hjelp til å ta et oppgjør med kriminalitet. Formålet med ungdomsstraffen tilsier at kriminalitet begått etter at lovbrøytteren fylte 18 år ikke bør utelukke ungdomsstraff for forhold begått før dette tidspunktet. Regjeringen har i forslaget om innføring av ungdomsstraff åpnet det for å utvide årsklassene, eksempelvis til ungdom mellom 18 og 23 år, dersom ungdomsstraff viser seg å være en effektiv reaksjon.²³² Regjeringen var altså oppmerksom på at også ungdom over 18 år kan behov for ungdomsstraff. I svensk rett har man særlige reaksjoner for ungdom, ungdomsvård og ungdomstjänst, som kan anvendes på unge lovbrøyttere opp til fylte 21 år.²³³ Disse reaksjonene er ikke identiske med ungdomsstraff, men de illustrerer at det i andre land finnes særlige straffereaksjoner også for ungdom over 18 år. Min oppfatning er at aldersgrensen, slik den fungerer i dag, kan få uheldige konsekvenser, og at det derfor bør arbeides med å finne en mer hensiktsmessig avgrensing av hvilke lovbrøyttere som kan idømmes ungdomsstraff.

Et annet forhold ved ungdomsstraff som kan synes problematisk er at lovbrøytteren i begrenset utstrekning vet hva ungdomsstraffen vil innebære når samtykket avgis. Det skyldes at innhol-

---

²³⁰ Kvello og Wendelborg (2009).

²³¹ Prop. 135 L (2010-2011) s.114.

²³² I.c.

²³³ Brottsbalken kapittel 32 §§ 1 og 2.

det i straffen fastsettes etter pådømmelse. På den ene siden er det naturlig at spørsmål om straffskyld avgjøres før straffen konkret utformes. Videre kan rettssaken være viktig for å avdekke barnets konkrete behov. På den andre siden er det betenkelig dersom lovbyteren etter å ha avgitt sitt samtykke møtes med inngripende tiltak, som ikke har vært forespeilet vedkommende tidligere. Jeg tenker især på plassering av lovbyteren i institusjon. Det kan hevdes at den alternative straffereaksjonen gjerne er ubetinget fengsel, og at institusjonsplassering følgelig er et vilkår lovbyteren må akseptere og bli møtt med. Jeg tror ikke at det er et hensiktsmessig tilnærming. En vellykket gjennomføring av ungdomsstraff fordrer at lovbyteren involveres gjennom hele prosessen. Dersom vedkommende møtes med krav om institusjonsplassering etter pådømmelse frykter jeg det kan skape et dårlig klima for samarbeid. Selv om innholdet i straffen formelt fastsettes etter pådømmelse, tilsier etter min oppfatning vilkåret om informert samtykke, samt målet om en vellykket gjennomføring, at lovbyteren forespeiles de særlig inngripende tiltakene før domstolsbehandlingen.

Kildehenvisninger

Lover

1814	Lov 17.mai 1814 Kongeriket Noregs Grunnlov (Grunnloven)
1902	Lov 22. mai 1902 nr.10. Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven).
1965	Lov 18.juni 1965 nr.4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven).
1981	Lov 22.mai 1981 nr.25 om rettergangsmåter i straffesaker av (straffeprosessloven).
1992	Lov 17.juli 1992 nr.100 om barneverntjenester (barnevernloven).
1999	Lov 21.mai 1999 nr.30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettighetsloven).
2005	Lov 20.mai 2005 nr.28. om straff (straffeloven 2005).
2010	Lov 25.juni 2010 nr. 46 om endring i straffeloven 1902 mv. (skjerping av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd).
2012	Lov 20.januar 2012 nr. 6 om endring i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff).
2014	Lov 20.juni 2014 nr.49.om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven).

Traktater

FNs barnekonvensjon	FNs konvensjon om barns rettigheter, 20.november 1989.
---------------------	--

Utenlandske lover

1962	Brottsbalk (1962:700) [Sverige]
------	---------------------------------

Forarbeider

NOU

NOU 2008:15	<i>Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll</i>
-------------	--

Odelstingsproposisjoner / lovproposisjoner

Ot.prp.116 (2001-2002)	<i>Lov om endring i straffeprosessloven og politiloven med mer (tiltak mot barn- og ungdomskriminalitet)</i>
Prop. 97 L (2009-2010)	<i>Endringer i straffeloven 1902 mv. (skjerping av straffen for drap, annen grov vold og seksuallov brudd.</i>
Prop.135 L (2010-2011)	<i>Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffe gjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)</i>
Prop. 57 L (2013-2014)	<i>Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven).</i>
Prop. 64 L (2014-2015)	<i>Lov om ikraftsetting av straffeloven 2005 (straffelovens ikraftsetningslov).</i>

Innstillinger til Stortinget

Innst.83 L (2011-2012)	<i>Om endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff.)</i>
------------------------	--

Rettsavgjørelser

Høyesterettsavgjørelser

Rt. 1999 s. 1942

Rt. 2000 s. 822

Rt. 2004 s. 327

Rt. 2006 s. 1042

Rt. 2009 s. 903

Rt. 2009 s. 1261

Rt. 2010 s. 1313

Rt. 2010 s. 1317

Rt. 2011 s. 206

Rt. 2012 s. 34

Rt. 2013 s. 67

Rt. 2013 s. 734

Rt. 2013 s. 776

Lagmannsrettsavgjørelser

LB-2014-155075

Tingrettsavgjørelser

Publiserte

TOSLO-2014-98260

TJARE-2014-44714

TSTRO-2014-129492

TNAMD-2014-121667

TKISA-2014-162964

TNETE-2014-169956

TKISA-2014-162978

TSTRO-2014-169935

TMOSS-2014-127963

TSALT-2014-120986

TAHER-2014-156842

TSTAV-2014-162953

TKISA-2014-162551

TBERG-2014-885545

TJARE-2014-109649

TNOHO-2014-189205

Upubliserte

Øst-Finnmark tingretts avgjørelse av 1.desember 2014

Inntrøndelag tingretts avgjørelse av 3.februar 2015

Bøker

Boe, Erik Magnus, *Rettskildelære under debatt*, 2012.

Internettsider og andre elektronisk tilgjengelige dokumenter

Barneombudet, *Innspill til Stortingets justiskomite i forbindelse med behandling av Prop. 135L (2010-2011)*, <http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2013/09/notat-til-justiskomiteen-barn-og-straфф.pdf> [Sisert 21.02.2015]

Advokatforeningen, *Høringsuttalelse NOU 2008:15 Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll* (2009) <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/horingsuttalelser/koa/barn-og-straфф/advokatforeningen.pdf> [Sisert 21.02.2015]

Justis- og beredskapsdepartementet, *Sammen mot barn- og ungdomskriminalitet (2005-2008)*, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/handlingsplan_sammen_mot_barne_ungdomskriminalitet.pdf [Sisert 02.02.2015]

Holmboe, Morten, *Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging: En oversikt og noen kritiske merknader* (2014a) I: Tidsskrift for strafferett 14(4) s. 397-404.
<http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/274637/ungdomsstraff.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Sisert 21.04.2014]

Riksadvokaten, *Ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd – foreløpige retningslinjer* (2014)
<http://riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2015/RAForelpigeretningslinjerungdomsstraff.pdf> [Sisert 07.03.2014]

FNs barnekomité, *General comment no.10, Children's rights in juvenile justice* (2007)
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/generell-kommentar-10.pdf> [Sisert 16.04.2015]

FNs barnekomité, *General comment no.14, The Right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (2013)

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/fn_barnekonvensjon/crc_c_gc_14_7202_e.pdf [Sisert 16.04.2015].

Kvelling, Øyvind og Wendelborg, Christian, *Prosjektevaluering av det treårige prosjektet: Oppfølgingsteam for unge lovbrøtere i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim* (2009), <http://samforsk.no/Sider/Publikasjoner/Prosessevaluering-Oppf%C3%B8lgningsteam-for-unge-lovbrøtere.aspx> [Sisert 16.04.2015].

NRK, *Ungdom har ranet 59 personer i Oslo på to uker* (2013), <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/ransbolge-i-oslo-1.11320499> [Sisert 20.04.2015].

NRK, *Historisk voldtektsdom kan bli omgjort* (2015) <http://www.nrk.no/ostfold/historisk-voldtektsdom-kan-bli-gjort-om-1.12322783> [Sisert 23.04.2015].

Matningsdal, Magnus, kommentarer til straffeloven I: Norsk lovkommentar, rettsdata (2015) [Sisert 23.04.2015].

Holmboe, Morten, kommentarer til konfliktrådsloven. I: Norsk lovkommentar, rettsdata (2014b). [Sisert 23.04.2015].

Personlig meddelelse

Grimestad, June, ungdomskoordinator i Konfliktrådet i Oslo og Akershus, samtale, 30.januar 2015.